

YAŞAR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERDE

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK UYGULAMALARI:

İZMİR İLİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

ELİF ÜYE

TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ EBRU SAYGILI

2019 İZMİR.

YÜKSEK LİSANS TEZ JÜRİ ONAY SAYFASI

Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

 30/07/2019
Dr. Öğr. Üyesi Ebru Saygılı

Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

 30.07.19
Doç. Dr. Yücel Öztürkkoğlu

Bu tezi okuduğumu ve görüşüme göre yüksek lisans derecesi için bir tez olarak kapsam ve nitelik açısından tam olarak yeterli olduğunu onaylarım.

 30/07/2019
Prof. Dr. Cevdet Kayalı

Doç.Dr. Çağrı Bulut
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜ MÜDÜRÜ

ÖZ

KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK UYGULAMALARI: İZMİR İLİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Elif Üye

Yüksek Lisans Tezi, Uluslararası Ticaret ve Finans

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ebru Saygılı

2019

Gelişen dünyanın her anında, teknolojinin ve ilerlemenin izleri görülmektedir. Özellikle ticari faaliyetlerde bulunan firmalar arasında bulunan KOBİ işletmeleri de, gelişen bütün unsurları bünyelerine en iyi şekilde entegre etme çabalarını göstermektedir. Bu çalışmanın amacı ise İzmir ilinde bulunan KOBİ firmalarının, sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde attığı adımları incelemektir. İzmir’de kurulan ve faaliyet gösteren küçük ve orta büyüklükteki işletmelerden 10 tanesi ile birlikte veri elde etme çabasına girilmiş, bununla birlikte 62 farklı kişiden firmaları ve çalışma mantalitesi üzerinden görüşleri alınmıştır. Veriler oluşturulurken ve sonuçlar ödevde aktarılırken faktör analizi ve regresyon modeli üzerinden gidilmiştir.

Analizlerde öncelikle istenen bilgiler, genellikle teste tabi tutulan işletme ve firma sorumluları hakkında bilgi almak olarak ön plana çıkmaktadır. Detaylı bir bilgi analizinden sonra ise firmaların sürdürülebilirlik çalışmaları hakkındaki düşünceleri, ödevin araştırma yelpazesini değerlendirmesine katkı sağlaması açısından önemli olmuştur. Analizlerde kullanılan en önemli konu başlıkları ekonomik sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal sürdürülebilirlik alanında olmuştur.

Analizlerden çıkan sonuçlar ise küçük ve orta ölçekli işletmelerde bulunan sürdürülebilirlik uygulamalarının başarı kriterini vermektedir. Buradan da teşvikten yararlanan KOBİ işletmelerinin sayısının %29 oranında kaldığı görülmektedir. Fakat firmaların sürdürülebilirlik kriterlerini karşılama oranının ise beklenenden yüksek olduğu analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: küçük ve orta büyüklükteki işletmeler, kobi, sürdürülebilirlik, ekonomik sürdürülebilirlik, çevresel sürdürülebilirlik, sosyal sürdürülebilirlik

ABSTRACT
**SUSTAINABILITY IMPLEMENTATIONS IN SMALL AND MEDIUM
SIZED ENTERPRISES: A RESEARCH IN IZMIR**

Elif Üye

MA, International Trade and Finance

Advisor: A.Dr. Ebru Saygılı

2019

Tracks of technology and progresses are seen at any moment in the developing world. Especially, small and medium sized enterprises that locate between the firms which show commercial activities, try to integrate all developing elements to their own structure in the best manner. The purpose of this study is to examine the steps of small and medium sized enterprises which locate in Izmir in the frame of sustainability concept. The datas are tried to get from 10 enterprises which were established and continue to be active in Izmir and the opinions were taken from 62 different people about their firm mentality and work description. When the datas and the results are transferred to the study, factor analysis and regression were followed. The information that is first requested in the analysis is to be taken from the small and medium sized enterprises and the people who are subjected to the test. After detailed information analysis, the firm notions about the sustainability are important to shape the study. The most important headings of the analysis are in the field of economic, environmental and social sustainability.

The results that come from the analysis give us the success criteria of sustainability practices which are shown in the small and medium sized enterprises. It is seen that the number of SME enterprises benefiting from the incentive remains 29%. However, it is analyzed that the ratio of firms meeting the sustainability criteria is higher than expected.

Keywords: small and medium sized enterprises, SME, sustainability, economic sustainability, environmental sustainability, social sustainability

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanma sürecinde, bilimsel katkıları ile her fırsatta bana yardımcı olan, tezimin tamamlanma süresince bana yol gösterip yardımlarını esirgemeyen, tez danışmanım Sn. Dr. Öğr. Üyesi Ebru Saygılı'ya teşekkürlerimi sunarım.

ELİF ÜYE

İzmir, 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunmuş olduğum “Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerde Sürdürülebilirlik Uygulamaları: İzmir İline Yönelik Bir Araştırma” adlı çalışmanın, araştırma aşamasından tamamlanmasına kadar olan tüm süreçte, tarafımdan bilimsel ahlak, gelenek ve temellere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

ELİF ÜYE

İMZA

09./08./2019

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR METNİ.....	v
YEMİN METNİ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
ŞEKİL LİSTESİ.....	xi
KISALTMA LİSTESİ.....	xii
GİRİŞ.....	1
1. KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER	2
1.1. KOBİ Kavramının Ortaya Çıkışı ve Tarihsel Gelişimi.....	2
1.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesinde KOBİ'ler.....	2
1.1.2. Cumhuriyet Dönemi ve Sonrasında KOBİ'ler.....	3
1.2. KOBİ'lerin Tanımı.....	4
1.2.1. Türkiye'de KOBİ Tanımı.....	4
1.2.2. AB Ülkelerinde KOBİ Tanımı.....	5
1.3. KOBİ'lerin Tanımlanmasında Kullanılan Ölçütler.....	7
1.4. KOBİ'lerin Genel Özellikleri.....	9
1.4.1. KOBİ'lerin Üstün Yönleri.....	10
1.4.2. KOBİ'lerin Zayıf Yönleri.....	11
1.5. KOBİ'lerin Önemi.....	12
1.6. Türkiye'de KOBİ'lerin Mevcut Durumu.....	15
1.7. Dünyada KOBİ'lerin Mevcut Durumu.....	18
1.8. KOBİ'lerin Ekonomiye Katkıları.....	20
1.9. KOBİ'lerin Karşılaştıkları Zorluklar.....	22
1.9.1. Finansal Zorluklar.....	22

1.9.2. Organizasyon ve Yönetim Yapısındaki Zorluklar.....	25
1.9.3. Üretim Zorlukları.....	25
1.9.4. Pazarlama Alanındaki Zorluklar.....	25
1.10. KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı).....	26
2.KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK.....	26
2.1. Sürdürülebilirlik Kavramı.....	26
2.2. Küresel Raporlama İnisyatifi.....	28
2.3. Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	29
2.4. Çevresel Sürdürülebilirlik.....	31
2.5. Sosyal Sürdürülebilirlik.....	33
3.KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KODLARININ ANALİZİ.....	38
3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	38
3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Seti.....	39
3.3. İstatistiksel Analiz.....	39
3.4. İstatistiksel Analiz Sonuçları ve Değerlendirme.....	39
SONUÇ.....	58
KAYNAKÇA.....	61
EK- 1.....	65

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. KOBİ'lerin Sınıflandırılması.....	5
Tablo 2. Avrupa Komisyonu KOBİ Tanımı.....	6
Tablo 3. Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Çeşitli Unsurlar Açısından Yeri.....	13
Tablo 4. TÜİK Büyüklük Gruplarına Göre Temel Göstergeler	15
Tablo 5. TÜİK Teknoloji ve Çalışan Oranı Bağlantısı Tablosu.....	16
Tablo 6. KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı.....	16
Tablo 7. Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı.....	18
Tablo 8. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yer Alan KOBİ'lerin Payları.....	19
Tablo 9. Avrupa Ülkelerinde İmalat Sanayi İşletmeleri Dağılımı.....	20
Tablo 10. KOBİ'lerin Bazı Ülke Ekonomileriyle Karşılaştırılmaları.....	21
Tablo 11. G4 Standardının Boyutları ve Alt Başlıkları.....	28
Tablo 12. Katılımcıların Cinsiyet Analizi.....	39
Tablo 13. İş Tecrübesi Analizi.....	40
Tablo 14. Öğrenim Durumu Analizi.....	41
Tablo 15. Katılımcı Pozisyon Analizi.....	42
Tablo 16. Firmanın Faaliyet Süresi Analizi.....	43
Tablo 17. Firmaların Sektör Analizi.....	43
Tablo 18. Firmaların Finansal Büyüklük Analizi.....	44
Tablo 19. Firmada Çalışan Kişi Sayısı Analizi.....	44
Tablo 20. Sürdürülebilirlik Konusunda Profesyonel Yardım Analizi.....	45
Tablo 21. Sürdürülebilirlik İle İlgili KOBİ Teşvikinden Yararlanma Analizi.....	45
Tablo 22. Firmaların Sürdürülebilirlik Kriterlerini Karşılama Oranı.....	46
Tablo 23. KMO and Bartlett's Testi.....	46
Tablo 24. Toplam Varyans Analizi.....	47
Tablo 25. Bileşenlerin Rotasyon Matrisi.....	49

Tablo 26. 1.Faktör	52
Tablo 27. 2. Faktör.....	53
Tablo 28. 3. Faktör.....	54
Tablo 29. 4. Faktör.....	54
Tablo 30. 5. Faktör.....	55
Tablo 31. 6. Faktör.....	56
Tablo 32. 7. Faktör.....	56

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Cinsiyet Analizi Açıklaması.....	40
Şekil 2. İŞ Tecrübesi Analiz Açıklaması.....	41
Şekil 3. Öğrenim Durumu Analiz Açıklaması.....	42

KISALTMA LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AR-GE	: Araştırma ve Geliştirme
BAĞ-KUR	: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız alışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
ERA	: Avrupa Araştırma Alanı
GRI	: Küresel Raporlama İnisiyatifi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	: Küçük ve Orta lekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	: Türkiye Küçük ve Orta lekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNEP	: Birleşmiş Milletler evre Programı
UN Global Compact:	Küresel İlkeler Sözleşmesi
WCED	: Dünya evre ve Kalkınma Komisyonu

GİRİŞ

Gelişen ve küreselleşen dünya ile beraber küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin ve sürdürülebilirlik alanındaki faaliyetlerinin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Bu işletmeler varlıklarını devam ettirdiği sürece kendi ülke ekonomilerine katkı sağlayarak gelişime, istihdama ve refah düzeyinin yükselmesine olanak tanır. Cumhuriyet öncesi ve sonrası gelişimleri incelenen KOBİ'lerin asıl gelişmelerinin cumhuriyet sonrası dönemde yaşandığı görülmüştür. Nicel ve nitel ölçütlerle birbirini tamamlayan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin Türkiye ve dünya ülkelerindeki oranları %90'ı geçmektedir.

Küresel Raporlama İnisiyatifi'nde yer GRI Standartları baz alınarak yapılan şeffaf raporlama ilkesiyle bu standart altındaki başlıklar ve maddelerinden yararlanılmıştır ve bu bağlamda işletmelerin sürdürülebilirlikleri ekonomik, çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik kategorileri altında incelenebilir. Çalışmada 10 farklı şirket 62 farklı kişi üzerinde yapılan anket sonuçlarıyla küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sürdürülebilirlikleri çalışan düşüncelerinden çıkan sonuçlarla değerlendirilmiştir.

1.KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELER

1.1 KOBİ KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1.1. CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEMDE KOBİ'LER

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerek Türkiye, gerekse dünya ekonomisi üzerindeki etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Ekonominin bir nevi bel kemiği olan bu kavramın Türk ekonomisindeki geçmişi Osmanlı İmparatorluğu'na dayanmaktadır. KOBİ'lerin tarihsel gelişimlerini kıyaslayabilmek için dönemler cumhuriyet öncesi ve cumhuriyet sonrası olarak iki döneme ayrılabilir. Cumhuriyet öncesinde KOBİ'lerin temelleri atılmış olsa da asıl gelişmeler cumhuriyetle birlikte gelen dönemle yaşanmıştır. İlk olarak; Osmanlı sisteminde temelleri atılan "Ahilik Sistemi" ve daha sonra yerini bıraktığı "Loncalık Sistemi" için bir anlamda KOBİ'lerin temellerini oluşturan sistemler denilebilir. 13. yüzyılda Şeyh Mahmud Nasreddin Ahi Evran tarafından kurulan Ahilik sisteminin temel amaçlarından biri; esnaf, sanatkar ve meslek sahibi kişilere sosyal, ekonomik ve daha birçok konuda gereken fırsatları vererek, örgütlenmelerini destekleyip, çalışmalarını denetleyerek onları toplumun vazgeçilmez birer parçası haline getirmektir (Karayılmazlar vd., 2007).

Zaman geçtikçe esnaflar arasındaki Müslüman oranının yanı sıra bunlara Müslüman olmayan esnaflar da eklenince Ahilik Sistemi yerini Loncalar Sistemi'ne bırakmaya başlamıştır. Bu sistemin temel amaçlarından bazıları ise üretim, verim ve tüketimi denetim altında tutarak ticareti daha düzenli hale getirmek ve esnaflar arasındaki anlaşmaları pekiştirip eğer varsa anlaşmazlıkları çözüme ulaştırmaktır. Loncalar Sistemi olduğu süre boyunca meslekler arası dayanışmayı, üretilen ürün kalitesini artırmayı amaçlamış olsa da ne yazık ki Avrupa'da Sanayi Devrimi'ne geçişlerin başlamasıyla birlikte Loncalar Sistemi yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlamış ancak tam anlamıyla bitmemiştir. Referans alındığı gibi Karayılmazlar, Aşkın ve Çabuk tarafından değerlendirilen geçiş dönemindeki verim, aslında uzun vadeli değerlendirme aşamasında KOBİ sisteminin tarihinde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun göstergesi olmuştur (Karayılmazlar vd., 2007).

Dönemin genel yapısına bakıldığı zaman, aslında iktisadi değerlerin tam olarak oturmaması nedeniyle profesyonel bir yapıda olmadığı anlaşılmaktadır. Cumhuriyet öncesi dönemin ekonomik anlamda yansıması ve KOBİ tarihi sistemine

verdiği katkı, aslında sahada yer alan değerlerin uzun süreli olarak verime yansıtılması konusunda olmaktadır. Klasik yöntemlerle sağlanan KOBİ sisteminin temelleri, Cumhuriyet öncesi dönemin en parlak adımları ile birlikte atılmıştır. Eskilerden gelen Ahilik Sisteminin başarılı örgütlenme yapısı, belirli bir süre sonra kendisini Lonca Sistemine bırakmış; aynı zamanda temel amaçlar her zaman göz önünde bulundurularak başarılı bir ürün-çıktı ilişkisi gün yüzüne çıkmıştır.

1.1.2. CUMHURİYET DÖNEMİ VE SONRASINDA KOBİ'LER

Cumhuriyet dönemi KOBİ araştırmaları evresine bakıldığında zaman, aslında ülkenin resmi olarak kuruluşundan 1923 yılına kadar geçen sürede sadece temel makroekonomik değerlerin işleme konulduğu, ülkenin yerli ve yeterli miktarda sermayesi olmadığı için tamamen bağımsız bir sürece konu olduğu bilinmelidir. İlk yıllarda sadece ulusal ekonomi bazında bilinen değerler, 1923 yılı sonrasında ise ülkenin ekonomik aklı ile beraber çok daha iyi noktalara ulaşmaya başlamıştır.

Cumhuriyet döneminin başlangıcı olan 1923 ile birlikte İzmir İktisat Kongresi'nin de yardımlarıyla ulusal ekonomi kavramı yerleştirilmeye çalışılsa da 1929 kriziyle birlikte daha çok devletçilik ilkesinin varlığı hissedilmeye başlanmış; devlet birçok konuda aktif rol oynamaya başlamıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan kamu iktisadi teşebbüsü kavramıyla birlikte devlet tamamı kendine ait olarak iktisadi bağlamda ticari bazlı olarak faaliyet göstermeye başlamış ancak bunu yaparken girişimcilik ve özel sektörü de desteklemekten de geri durmamıştır (Özdemir vd., 2011). İzmir İktisat Kongresi'nde sanayinin teşvik edilmesi, özel sektörün devlet tarafından desteklenmesi konusunda alınan kararlar ise 1929 kriziyle özel sermaye yetersizliği, yetmişmiş iş gücünün azlığı gibi nedenlerle devleti ekonomi için adımlar atma zorunluluğuna iyice getirmiştir. Ancak girişimcilikten ve teşviklerinden vazgeçmeyen devlet, Sümerbank, Etibank, Türkiye Halk Bankası gibi kuruluşların oluşturulmasına ön ayak olarak, ilki 1933 yılında gerçekleştirilen Sanayi Planları ile ekonominin hareketlendirilmesini amaçlamıştır. 1933 yılından itibaren dünyadaki ekonomik kriz sonrası rahatlama ise Karalar ve Kiracı tarafından küçük sanayi teşekküllerinin kredi ihtiyaçlarının karşılanmasındaki en büyük etken olarak değerlendirilmektedir. Çünkü küçük üretici kesimlerin kendilerini daha iyi noktaya taşıması, tam olarak bu döneme rastlamaktadır (Karalar ve Kiracı, 2011).

KOBİ'lerin bu döneme kadar gelen süreç içerisinde gerçek bir öneme sahip olmamasının temel nedeni, yeni kurulan bir devletin kısa ve orta vadeli olarak ekonomik göstergelerinin anında istenilen noktaya gelmemesinden kaynaklanmaktadır. Kaynakların genel anlamda yerli sermaye olarak görüldüğü Türkiye'de, KOBİ anlayışının temellerinin çok daha sağlam hale gelmesi için sürekli olarak anlayışın ve iktisat biliminin özele indirgenmesi beklenmiştir. Yaşanan ufak çaplı ekonomik değişiklik ve kur dalgalanmaları ise aslında KOBİ tanımının ortaya çıkması için yeterli görünmemektedir.

Tüm bu gelişmeler küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için zemin oluştursa da KOBİ'lerin asıl önem kazanması 1970 yılında yaşanan petrol krizinden sonra gerçekleşmiştir. Kriz nedeniyle yaşanan problemlerden en çok etkilenenin büyük şirketler olması nedeniyle, artık KOBİ'ler büyüme ve istihdam hedeflerini gerçekleştirmek için önem kazanmaya başlamıştır. Bunun başlıca nedenlerinden biri de KOBİ'lerin talep değişimlerine büyük şirketlerden daha kolay uyum sağlamalarındandır. Kriz sonucu yaşanan işsizlik sorununun küçük ve orta büyüklükteki işletmelere odaklanılarak çözülebileceği düşünülmüş; bunun da doğrudan büyük işletmelerin yaşadığı yatırım, istihdam, üretim gibi problemleri çözmeye yardımcı olabileceği öngörülmüştür (Bayülken, 2017).

1.2. KOBİ'LERİN TANIMI

1.2.1. TÜRKİYE'DE KOBİ TANIMI

KOBİ tanımlaması Türkiye'de ilk olarak 1923'te İzmir İktisat Kongresi'nde çıkartılan ve 1942'ye kadar yürürlükte kalan Teşviki Sanayi Kanunu'nda yer almıştır. Bu kanuna göre 5 kişiden az olacak şekilde ve en çok 9 beygirlik muharrir güç çalıştıracak şekilde varlığını sürdüren yerler küçük işletme, bunun üstündekiler ise büyük işletme olarak adlandırılmıştır (Tekin, 2010). Küçükçolak tarafından ifade edilen tanımlamada ise genel anlamda bu teknik ayırımın, uzun vadeli KOBİ araştırmalarında gelecek nesillerin daha başarılı sonuçlar alması yönündeki katkısı da savunulmuştur. Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler Resmi Gazete 'de 24.06.2018 tarihli 2018/11828 Karar ile yürürlüğe girerek "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik" altında tanım günün şartlarına uygun olarak revize edilmiştir. Buna göre KOBİ'ler aşağıdaki gibi bölümlendirilmiştir (Küçükçolak, 1998).

Tablo 1. KOBİ'lerin Sınıflandırılması

Kriter	Mikro Ölçekli KOBİ	Küçük Ölçekli KOBİ	Orta Ölçekli KOBİ
Çalışan Personel Sayısı	< 10	< 50	< 250
Yıllık Net Satış Hâsılatı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL
Yıllık Mali Bilanço Toplarnı	≤ 3 Milyon TL	≤ 25 Milyon TL	≤ 125 Milyon TL

Kaynak: KOBİ Bilgi Sitesi, TOBB – Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2018.

Eski düzenlemede KOBİ tanımı ikiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimleri veya girişimleri olarak ifade edilip; mali bilanço, net satış hasılatı ve yıllık iş birimine sahip yapılar olduğu deklare edilmiştir (Resmi Gazete, 2018). Yeni düzenlemeye göre bu tanımda yer alan kırk milyon Türk lirası sınırı değiştirilip Yüzyirmibeş milyon Türk lirası olarak yayınlanmıştır.

Bunun yanında KOBİ sınıflandırmasının altında çalışan sayısında herhangi bir değişiklik yapılmazken; mali bilanço büyüklükleri ve yıllık net satış hasılatlarında güncellemeler yapılmıştır. Mikro işletmelerde parasal sınır 1 milyon Türk lirasından 3 milyon Türk lirasına, küçük işletmelerde 8 milyon Türk lirasından 25 milyon Türk lirasına, orta büyüklükteki işletmelerde ise 40 milyon Türk lirasından 125 milyon Türk lirasına çıkartılmıştır. Verilerin baz alınmasında gerekli çalışmaları akademik literatüre kazandıran Özdemir ise bakıldığı zaman KOBİ sınıflandırmalarındaki mali görev ve yükümlülüklerin, aslında KOBİ ekonomik sürdürülebilirlik çalışmalarına da etki ettiğini düşünmektedir (Özdemir, 2006).

Resmi tanımın yanı sıra gerek Türkiye'de gerek dünyada tek bir KOBİ tanımı bulunmamaktadır. Çünkü her ülkenin gerek kendine özgü sanayi endüstrisi, gerek üretim kapasitesi, gerek sahip oldukları işletme ve bunların alt kolları farklıdır ve tanımları da bu kriterlere göre değişmektedir. Ancak her birinin temelindeki ortak nokta sahip olduğu iş gücü ve varlıklarının değeridir.

1.2.2. AB ÜLKELERİNDE KOBİ TANIMI

Avrupa ekonomik literatüründe KOBİ kavramının oturması ve başarılı bir şekilde ilerlemesi için, aslında uzun süren savaşların bitmesi ve doğru bir şekilde

yapılan analizlerin meyvesini vermesi gerekiyordu. 20. yüzyılın başında meydana gelen Birinci Dünya Savaşı sonrasında, aslında dünya genelinde sermaye akışının yönü Avrupa'dan daha da batıya gitme eğilimi gösterdi. Bu yüzden de Avrupalı ülkeler genel anlamda kendilerine özel bir şekilde toplu sermaye kavramı ile ekonomilerini düzene koymak istediler. Dünya Krizi ve yeterli görülmeyen iktisadi düşüncelerin sonrasında ise genel olarak Avrupalı devletler daha çok yer edinme isteği ile İkinci Dünya Savaşı'na girdiler. Yüksek Alman teknolojisi ile yarışmak için kendi teknolojilerini ve aynı zamanda ekonomilerini belirli bir disipline sokan günümüz AB ülkeleri, bu sayede 1970'li yıllardan sonra yaşanacak önemli KOBİ ilerlemelerinin de temellerini atmış oldular. Önder'e göre uluslararası sistemde KOBİ ilerlemelerinin 1970 ve 1980 aralığında kazandığı ivme, aslında yasalardaki değişikliklerden ve ekonomik disiplinlerden bağımsız şekilde ilerlemesine bağlıdır (Önder, 2007).

1970 yılında yaşanan petrol krizinin yarattığı büyük işsizlik nedeniyle 1980'li yıllarda AB ülkeleri küçük ve orta büyüklükteki işletmelere büyüme ve istihdam anlamında önem vermişlerdir. Avrupa ülkelerinde KOBİ tanımı Avrupa Komisyonu'nun belirlediği aşağıdaki tanım olarak kullanılmaktadır. Bu bağlamda çalışan sayısı, bilanço toplamı, ciro büyüklükleri ve bağımsızlık kriterleri dikkate alınmıştır. Bağımsızlık kriterine göre, bir işletmenin KOBİ olarak tanımlanabilmesi için bir firmanın sahip olduğu hissenin %25'inden fazlasının başka bir firmaya ait olmaması gerekmektedir (Durman ve Önder, 2007).

Tablo 2. Avrupa Komisyonu KOBİ Tanımı

İşletme Türü	Çalışan Sayısı	Yıllık Ciro	Yıllık Bilanço Toplamı
Mikro	< 10	≤ 2 milyon avro	≤ 2 milyon avro
Küçük	< 50	≤ 10 milyon avro	≤ 10 milyon avro
Orta-ölçekli	< 250	≤ 50 milyon avro	≤ 43 milyon avro

Kaynak: Avrupa Komisyonu, 2013.

Resmi tanımların yanı sıra hem dünya hem Türkiye için genel olarak KOBİ tanımı şu şekilde yapılabilir. Büyük çaplı işletmelere göre daha kısıtlı pazarlama ve sermaye olanakları olmasına karşın, ayakları üstünde durup, gösterdikleri çaba karşısında gerek kendi işletmesine gerek kendi ülkesine gerek de dış ülke pazarlarına mal ve hizmet üretebilen, bulunduğu ülkede var olan büyük işletmelerden çok daha

fazla katma değer yaratabilen, yaşanabilecek herhangi bir ekonomik olumsuzlukta büyük işletmeler kadar şanslı olmayıp ağır yaralar alarak iflasın eşiğine gidebilen ancak yine de üretime devam etmeye çalışıp ticari, sınaı ve hizmet işletmeleri yaratan, bağımsız bir kişi tarafından sahip olunan, işletilen ve üretim yaptığı alanda lider olarak bulunmayan işletmeler KOBİ olarak tanımlanabilir. Ergöz tarafından statik bir tanımlama olarak beliren bu KOBİ davranışları ise aslında KOBİ tanım literatürünün ne kadar üretime bağlı olsa da, çevresel ve sosyal faaliyetlerin de göz ardı edilmemesi konusunda uyarı verdiğini göstermektedir (Ergöz, 2017).

1.3. KOBİ'LERİN TANIMLANMASINDA KULLANILAN ÖLÇÜTLER

KOBİ'lerin tanımlamasına genel olarak aşağıdaki maddeler etki etmektedir (akıcı, 2002):

- Sanayileşme düzeyi
- Zaman
- Kullanılan retim tekniği
- Ekonomik düzey
- Üretilen malın zellikleri
- Pazarın büyüklüğü
- Faaliyette bulunulan iş kolu

Bu maddeleri anlayabilmek adına KOBİ tanımlarında nicel (kantitatif) ve nitel (kalitatif) ltler yer almaktadır. KOBİ'ler büyük ölçekli işletmelerden farklı oldukları için bu farklılıkların ortaya konulması gerekmektedir. Nicel ve nitel ölçütler bunun içindir denilebilir. Bu ölçütlerin ikiye ayrılmasındaki en önemli neden ise eğer KOBİ'ler nitel ölçütlere dayandırılır ise burada açık, belirgin ve tarafsız bir değerlendirme yapılamayacağıdır. Bu bağlamda nitel ltleri sayısal anlamda tamamlayan nicel ölçütler devreye girer ve bir işletmenin ne derece büyük olduğunun objektif anlamda anlaşılabilmesine olanak sağlar. Özellikle pazar büyüklükleri ve makroekonomiye sunulan ürünler hakkındaki bilgilerin farklılık yaratması, KOBİ'lerin Sarıoğlu tarafından daha genel bir sanayi kolu olarak görülmesine de altyapı hazırlamıştır (Sarıoğlu, 2006).

Bir işletmenin büyüklüğünün gösterilmesine yardımcı olan nicel ölçütlerin en bilinenleri aşağıdaki gibidir (Yrk ve Ban, 2003):

- İstihdam edilen iş gücü sayısı
- Makine sayısı
- Üretim kapasitesi
- Sabit varlıkların ve makine parkının değeri
- Satış tutarı ve katma değer
- Toplam sermaye
- İş gücüne ödenen ücret ve maaşların tutarı

Yukarıda belirtilen ölçütler genel olarak işletmenin yönetim, pazarlama, finansman, tedarik ve üretim işlevine ve çalışan personeline yönelik gözle görülebilir, somut özelliklerdir ve KOBİ'lerin tanımında en çok bu özelliklere başvurulur. Bunun yanında sayısal olarak ifade edilemeyen ancak işletmenin niteliğini ön planda tutan bazı ölçütler de bulunmaktadır. Bunların en bilinenleri şunlardır (Çelik ve Akgemci, 1998):

- Girişimcinin işletmeyle olan bütünlüğü
- Girişimcinin işletmede çalışıyor olması
- İşveren ve işçi arasındaki ilişki
- İşletmenin satın alma ve satış alanlarındaki pazarlık gücü
- Yönetimin ve mülkiyetin bağımlılık derecesi
- İşletmenin ve işletme sahiplerinin pazardaki gücü
- İş bölümü ve uzmanlaşma kademeleri
- Sermaye piyasasında bulunabilirlik özelliği

Bu maddeleri genel olarak şu şekilde açıklayabiliriz: KOBİ'lere sahip olan girişimci işletmenin sahibidir ve o KOBİ'yle bir olmuş, özdeşleşmiştir. Herhangi bir iflas durumunda özellikle o KOBİ bir aile işletmesi ise işletme sahibi bütün mal varlığı ile bu iflastan sorumlu olmaktadır. Aynı zamanda KOBİ'lerin pazar piyasasında büyük işletmelere nazaran karşılaştığı ekonomik yetersizlikleri, yine büyük işletmelere nazaran daha geniş bir üretim kitlesinden ziyade, atölye tarzı daha küçük üretim yapabilmeleri de bu işletmeleri büyüklerinden ayırmaktadır. Büyük işletmelerden farklı ve olumlu olabilecek özelliği ise yaşanan koşullara daha kolay adapte olmalarıdır denilebilir. Aynı zamanda KOBİ işletmelerinin kendi içerisinde sağladığı iş bölümü ve profesyonelleşme de, uzun vadeli olarak işletmelerin kendi birikim ve sermayelerini ciddi anlamda artırmalarına; bununla beraber ekonomik

göstergelerde kendilerine çok daha iyi yerler edinmelerine katkı sağlayacaktır. KOBİ Pazar piyasasında bulunan sermaye artırım işlemleri de, yine makroekonomik değerlerle birlikte daha başarılı noktalara gelinmesinin en önemli anahtarlarından bir tanesidir.

1.4. KOBİ'LERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Globalleşen ve modernizasyonunu sağlayan dünyada, günlük yaşam ihtiyaçlarının literatüründe köklü değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle eskiden lüks olarak sayılan ihtiyaçların günümüzde daha zorunlu bir hale gelmesi, aslında değişen makroekonomik düzenin en önemli yansımalarından bir tanesidir. Bilindiği üzere işletmelerin yapılarının değişmesinin temel nedeni de, değişen ihtiyaç listelerine karşılık verecek olan firmaların en doğru şekilde kendilerini sisteme entegre etme çabasıdır. Teknolojik gelişmelerden sonra sağlanacak etkin uygulamalar, günümüzde KOBİ'lerin önemini bir kez daha göstermektedir. Toplumsal katma değer yaratan ve ülkelerin gelişmesi için gerekli ihracat ve ithalat dengesini sağlayan KOBİ'ler, Bayülken'e göre aynı zamanda katma değer yaratılması ve toplam istihdama katkı sağlaması açısından da çok kritik bir öneme sahiptir (Bayülken, 2017).

KOBİ'ler hem dünya hem de Türkiye'de ekonominin en temel yapıtaşlarından biri olarak varlığını sürdürmektedir. Hizmet sektöründeki artışlar, teknik gelişmeler ve rekabetin artması gibi faktörler KOBİ'lere ihtiyaç duyulmasını artırmaktadır. Ülkemizde bulunan işletmelere oranları yüksek, istihdama sağladıkları katkıları büyük, değişikliklere açık, toplumsal ve ekonomik istikrar konusunda önemli olmakla birlikte genel olarak aşağıdaki özelliklere sahiptir (Eminoğlu, 2013):

- KOBİ'lerin temeli genel olarak girişimcilik yeteneği olan bireysel veya şahıs ortaklığına sahip yönetici ve kuruculardan oluşmaktadır.
- Karar alma mekanizması büyük işletmelerde olduğu gibi zor değildir. Büyük işletmelerde yönetim ve icra birbirinden ayrı olduğu için hissedarlar karar almada söz sahibiyken, KOBİ'lerde yönetici konumunda olan işletme sahibi karar alabilmektedir. Çünkü o KOBİ'deki yönetim kurulu başkanı yine o KOBİ'nin işletmecisi veya yöneticisidir. Bu özelliğe bağımsız olma özelliği denilmektedir (Eminoğlu, 2013).

- Büyük işletmelere nazaran küçük ve orta ölçekli işletmeler daha düşük bütçelerle, daha düşük maliyet ve yatırımlarla daha çok ürün çeşitliliğine sahip olup istihdam yaratma imkanı sağlayabilirler.
- KOBİ'ye sahip olan işletmecinin görevi sadece o işletmeye yöneticilik yapmak değil aynı zamanda işletmenin fonksiyonlarına devam edebilmesi için gerekli diğer tedarik, pazarlama ve finansman gibi konularda yapılması gereken organizasyonları yerine getirmektir (Bellek, 2016).
- Büyük ölçekli işletmelere göre daha esnek yapıya sahip oldukları ve değişime karşı daha açık oldukları için olası bir ekonomik bozulmaya karşı daha az etkilenmekle beraber, teknolojik değişimlere ayak uydurmada da daha başarılıdırlar.

KOBİ'lerin sahip olduğu tüm bu özelliklerin yarattığı bazı üstün ve zayıf yönleri de bulunmaktadır.

1.4.1. KOBİ'LERİN ÜSTÜN YÖNLERİ

Yukarıda belirtilen daha az yatırımla daha çok ürün çeşitliliği ve yine daha düşük yatırım maliyetiyle daha çok istihdam imkanı sağlama özelliği KOBİ'lere ait üstün bir yöndür. Küçük bir işletmenin kurulması, büyük işletmeye göre daha düşük maliyet gerektirir. KOBİ işletmelerinin genel olarak yoğunlaştığı sektörler ise tekstil, gıda, mobilya, konfeksiyon gibi birimlerdir. Bu sektörlerde ürün çeşitliliğini geliştirmek ve artırmak pazar piyasasının taleplerine göre şekillenmektedir. Aynı zamanda bu sektörlerde çalışması ve eğitilmesi gereken kalifiye eleman hem büyük ölçekli işletmelere göre daha kolay bulunabilmekte hem de bu kalifiye elemanların yerinde eğitilebilmesi daha kolay olmaktadır. Bu nedenle KOBİ'ler genel olarak pazar taleplerine uygun üretim ve ürün çeşitliliği sağlar ve buna kolay uyum gösterirler. Aynı zamanda yine KOBİ tanımı başlığı altında belirtilen mikro ölçekteki KOBİ'lerin 1-9 kişi arasında olması, çalışan kişilerin büyük çoğunluğunun tecrübesiz işçilerden oluşması ve bu oranın 9-49 kişi arası çalışan kişiye sahip işletmelerde daha fazla görülmesi KOBİ'lerin daha fazla istihdam yaratma olanağına sahip olduğunu gösterebilir. Dünyada yer alan verileri değerlendiren Ersöz, dünyadaki mevcut KOBİ üretim durumunun oransal istatistiklerde GSMH'nin %30 ile %70 arasında bir ekonomik varlık gösterdiğini düşünmektedir. Bu yüzden de istihdam alanında

yapılacak olan araştırmalar ve literatür analizlerinde, KOBİ'lerin üstün yönlerinin mutlaka değerlendirilmeye alınması gereklidir.

Aynı zamanda emek yoğun teknolojilerle çalışıp daha düşük vasıflı elemanların istihdam edilmesine katkı sağlayarak işsizlik oranının düşürülmesine de yardımcı olurlar. Ekonomik bozulmaya karşı daha dirençli durabilmeleri de KOBİ'lerin üstün yönüdür. Olumsuzluk durumunda hem karar alma mekanizması hem de büyük işletmelere göre finans ve kredi kaynaklarına ihtiyaç duymadan da değişiklik göstermeleri daha kolay olmaktadır (Bayülken, 2017). Yine KOBİ'lerde teknolojik yeniliklere uyum sağlayabilmek adına makine teçhizat ve donanımlarında yapılması gereken değişiklikler de daha kısa sürede sonuca ulaşmaktadır. Bu KOBİ'lerin sahip olduğu esnekliğin sonuçlarından biridir.

Dengeli kalkınmada bölgelerarası olarak önemli bir rol oynarlar ve gelir dağılımında olan dengesizlikleri azaltırlar. Kurulacak olan bölgede KOBİ o bölgenin gerekliliklerini, o bölgedeki tüketici eğilimlerini, düzenlerini göz önünde bulundurarak teknolojik seçimlerini yaptığında ve gereken istihdamı da o yöre bölgesinden karşıladığında kalkınmaya katkı sağlamış olur. Aynı zamanda KOBİ'ler büyük işletmelerle bir nevi senkronize halindedir. Birbirlerinin tamamlayıcısı olarak görülebilecek bu işletmelerle ilgili büyük işletmelerin küçük işletmelere verdiği siparişler, sonunda üretilip elde edilen bu siparişlerin büyük işletmeler tarafından kullanılması örnek olarak verilebilir. Yan sanayi ve ana sanayi arasındaki ilişki ve işbirliği ne kadar çok olursa pazar piyasasında yaşanan problemliler de o ölçüde azaltılabilir (Bayülken, 2017).

1.4.2. KOBİ'LERİN ZAYIF YÖNLERİ

KOBİ'lerin yapılarından ve ekonomik duruşlarından kaynaklanan birçok farklı avantajları bulunmaktadır. Özellikle yönetim şekli ve kurulum organizasyon şemasından başlayan bu avantajlar, bilindiği üzere ürün- girdi ve çıktı sürecinde de çok önemli roller oynamaktadır. Bunun yanında profesyonel hale gelen ve çok daha doğru yöntemleri bünyesinde kullanan KOBİ'ler, kendi kategorilerinde olan Pazar piyasalarında çok daha önemli bir başarı elde edeceklerdir. Fakat KOBİ'lerin işletme faaliyetleri, sermayeleri ve yönetim eksiklikleri başta olmak üzere birçok farklı dezavantajı da bulunmaktadır. İşletmelerin aşağıda yer alan bu zayıf yönleri çok iyi

bir şekilde değerlendirmeleri ve aynı zamanda daha etkin bir KOBİ yönetimi için gereken önlemleri almaları gerekir.

KOBİ'lerin zayıf yönleri ise şu şekilde sıralanabilir (Akgemci, 2001):

- Rekabet ortamının yoğun olması
- Yönetim yeterliliğinin tam olmaması
- Karar alma durumunda alt ve/veya orta kademe çalışanların katılımlarından ziyade, işletme sahibi ve yöneticilerin kararlarıyla yola devam edilmesi
- İşletme içerisinde uzman ve ekonomik danışman istihdamına yer verilmemesi ve yine uzman bir mali ekip ve departmanına sahip olunmaması
- Yeterli sermayenin olmaması
- Planlamada mali olarak yetersiz kalınması
- Banka ve diğer finansal kurum ve kuruluşlardan gerekli yardımın alınamaması
- Nitelikli kalifiye elemanın sağlanamıyor olması
- Pazarlama ve strateji konusunda eksik bilgilere sahip olunması

1.5. KOBİ'LERİN ÖNEMİ

İktisadın temellerine bakılacak olursa, bir ülkede yer alan bütün sektörler aslında ülkelerin makroekonomik göstergelerinde çok büyük bir öneme sahiptir. Bunun en büyük yansımalarından bir tanesi ise piyasa koşullarında bulunan bütün firmaların, aslında milli gelir hesaplamalarına dahil edilmeleri ve ekonomik göstergelerde kendilerine yer bulmalarıdır. Bakıldığı zaman firmaların ekonomiye katılmaları sayesinde, aslında makroekonomide bulunan ve ülkelerin gelişmesi için önemli olan büyüme, istihdam ve enflasyon gibi rakamlarda da rahat bir şekilde adım atılması sağlanacaktır. Doğru bir ekonomik hayatın vazgeçilmezi olan bu iktisadi değerlerin çok daha iyi noktalara taşınması için, çalışma konusu olan KOBİ'lerin de en iyi şekilde değerlendirilmesi ve her çeşit ticari ilişkide doğru bir analizle sonuca etki etmesi sağlanmalıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler piyasa koşullarına kolay uyum sağlayabilmeleri, işsizliği azaltıp bölgelerarası kalkınmaya neden oldukları, üretim yapılarında esnekliğe yer verdikleri ve istihdam sağlama konusunda birçok insana kapı açabildikleri için ülkelerin sosyal ve ekonomik kalkınma ve gelişmesinin temel

yapıtaşlarından biridir. Özellikle 1980 ve sonrasında artan globalleşme ile birlikte, ekonomik ve teknolojik anlamda değişimler artmış ve bu küçük ve orta ölçekli işletmelerin esnek yapıya sahip olmalarından ve büyük işletmelere nazaran daha kolay değişikliğe uğrayabilmelerinden dolayı önemini arttırmıştır.

KOBİ'lerin ülke ekonomisinde büyük bir paya sahip olmalarının başlıca sebepleri o ülke sanayisine sundukları mal ve hizmetler ve sayılarının çokluğudur. Bu sayede milli gelire olan katkıları yüksektir.

Tablo 3. Ülke Ekonomilerinde KOBİ'lerin Çeşitli Unsurlar Açısından Yeri

DEVLET	Tüm İşletmeler İçindeki Yeri (%)	Toplam İstihdam İçindeki Yeri (%)	Toplam Yatırım İçindeki Yeri (%)	Katma Değer İçindeki Yeri (%)	Toplam İhracat İçindeki Payı (%)	Toplam Kredilerden Aldığı Pay (%)
A.B.D.	97,2	50,4	38,0	36,2	32,0	42,7
Almanya	99,8	64,0	44,0	49,0	31,1	35,0
Hindistan	98,6	63,2	27,8	50,0	40,0	15,3
Japonya	99,4	81,4	40,0	52,0	38,0	50,0
İngiltere	96,0	36,0	29,5	25,1	22,2	27,2
G.Kore	97,8	61,9	35,7	34,5	20,2	46,8
Fransa	99,9	49,4	45,0	54,0	23,0	48,0
İtalya	97,0	56,0	36,9	53,0	-	-
Türkiye	98,8	45,6	6,5	37,7	8,0	3,0-4,0

Kaynak: Akgemci, 2001.

KOBİ'ler ülke ekonomilerine yarar sağlarlar. Özellikle ticari anlamda rekabetin olduğu her ülkede o ülke piyasasının gücünün belirlenmesinde KOBİ'lerin güç ve varlıkları önemli bir rol oynar. KOBİ'lerin önemini artıran diğer etmenler de şunlardır: Ekonomiye kattıkları hareketlilik, yeni iş olanakları sağlayarak istihdama neden olmaları, esnek yapıları ve yeniliklere karşı açık fikirli olmaları, bölgesel ve bölgelerarası kalkındırma oranına katkı sağlamalarıdır.

Bir ekonomiyi ayakta tutabilmenin kuşkusuz en önemli yollarından biri piyasa içerisinde yeni işletmelerin doğuşuna izin vererek pazardaki rekabet durumunu arttırıp o pazarı canlı tutmaktır. Güncel pazar piyasasının, yerinde duran ve mevcut olanı korumaya yönelik politikalar belirlemekten daha çok canlı, sektöre hareketlilik katabilecek işletmelere ihtiyacı vardır. Küçük ve orta ölçekli işletmeler tam da bu noktaya devreye girer. Bunun yanı sıra KOBİ'lerin yarattığı iş imkanı ve bununla doğru orantılı olarak artan istihdamın payı büyüktür. Ülkelerin kendi gelişimlerini sağlayacakları gerçekçi verileri elde etmesi için, Tekin'e göre etkin bir çaba gösterilmesinin önemi; uzun vadeli olarak iktisadi değerlerde ve

makroekonomik verilerde analistlerin karşısına çıkacaktır. En büyük verim sonucu ise genel anlamda rekabet durumu ve istihdam paylarında yaşanacaktır (Tekin, 2010).

Küçük ve orta ölçekli işletmeler daha çok emek yoğun iş üzerinde çalıştıkları ve bünyelerinde gerek donanım ve deneyimi az kişiler buldukları gerekse işletme sahibi yöneticiler ve aileleri barındırdıkları için genel olarak farklı kategorilerde barındırdıkları nüfus yoğunlukları fazladır. Esnek yapıları ve yeniliklere karşı açık fikirli olmaları ise KOBİ'lerin herhangi bir durumda karar alma ve uygulama konusunda sahip oldukları yeteneği gösterir. Kendi içlerinde sahip oldukları girişimcilik potansiyeliyle kurulan bu işletmelerde aynı zamanda yeni fikirlerin ortaya atılması ve bunun sonucu olarak da ortaya ekonomik anlamda ürün ve hizmetlerin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Çünkü büyük işletmelerde bir ürüne, hizmete veya herhangi gelir kaynağı sağlayabilecek bir diğer unsura yatırım yapmak küçük ve orta ölçekli işletmelere göre daha zordur. Büyük işletmeler gerek makine, gerek işgücü, gerek araç ve gereçlere yapacakları büyük yatırımlar nedeniyle bunlara uzun süre bağımlı olmak durumundadırlar çünkü sahip oldukları ölçek ekonomileri KOBİ'lere göre daha büyüktür. Ekergil ve Göde ise ölçek ekonomilerindeki KOBİ'lerin bu düşük oranlı faaliyetlerinin, kendini belirli etmese de uzun vadeli olarak hizmet ve ticaret ekonomisinde yer alacakları konusunda Küresel Raporlama İnisyatifi Standartlarından yardım almışlardır. Bu standartlara göre yapılan atıflar, aslında KOBİ'lerin sürdürülebilir bir ekonomi yaratma anlamında ne kadar doğru ve başarılı bir konuma sahip olduklarının göstergesi olarak lanse edilmektedir (Ekergil ve Göde, 2017).

Büyük işletmelerin genel olarak üretme hızı, kapasitesi veya maliyeti daha düşük olabilir. Ancak küçük ve orta ölçekli işletmelerin sahip olduğu esneklik, üretim taleplerine göre kendilerini daha kolay şekillendirme, sahip olunan yönetim ve organizasyon yapısında daha kolay yenilenmeye gidebilme ve pazar piyasasının stratejilerine daha kolay kendilerini adapte edebilme gibi avantajları KOBİ'lerin yeniliklere daha açık olmasına olanak verip önemini arttırmaktadır.

Tüm bu önemlerin sonucu olarak bölgelerarası kalkındırma oranına katkı sağlarlar. Büyük işletmelerin buldukları büyük şehirler ve çevresi konumundan daha çok KOBİ'ler taşra özelliğine sahiptir ve ülkenin bütün coğrafi bölümlerine yayılmış halde bulunur. Ve bu sayede o bölgenin dengeli istihdam ve gelir

yaratmasına fırsat tanıyarak şehir merkezlerine olan göçleri engeller. Aynı zamanda kendi bulunduğu bölgenin gelişimine de katkı sağladıkları için yeni işletmelerin ortaya çıkmasına da ön ayak olarak ekonomi içerisindeki önemleri arttırlar.

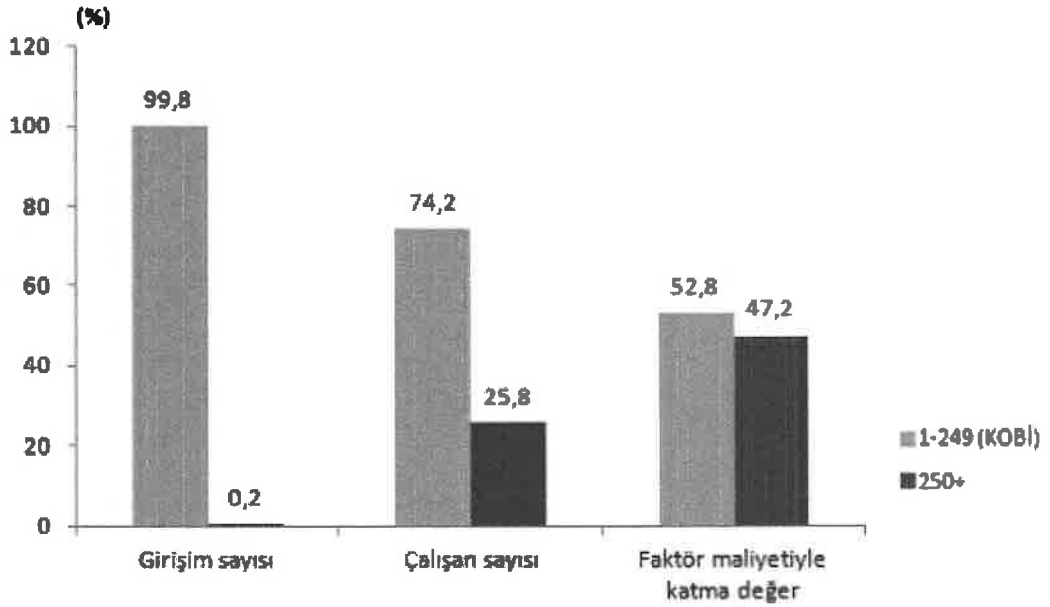
1.6. TÜRKİYE'DE KOBİ'LERİN MEVCUT DURUMU

1980'lerden itibaren daha yoğun önem verilmeye başlanan KOBİ'ler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından 2015 yılı Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatistikleri altında yayınlanan verilere göre değerlendirildi. Buna göre; 2013 yılında 2.695.131 girişim sanayi ve hizmet alanlarında varlık gösterdi.

Tabloda da görüldüğü üzere küçük ve orta büyüklükteki işletmeler toplam girişim sayısının %99,8'ini, istihdamın %74,2'sini, cironun %63,8'ini, maaş ve ücretlerin %54,7'sini, maddi mallara ilişkin brüt yatırımın %53,3'ünü ve faktör maliyetiyle katma değer %52,8'ini oluşturmuştur.

Tablo 4. TÜİK Büyüklük Gruplarına Göre Temel Göstergeler

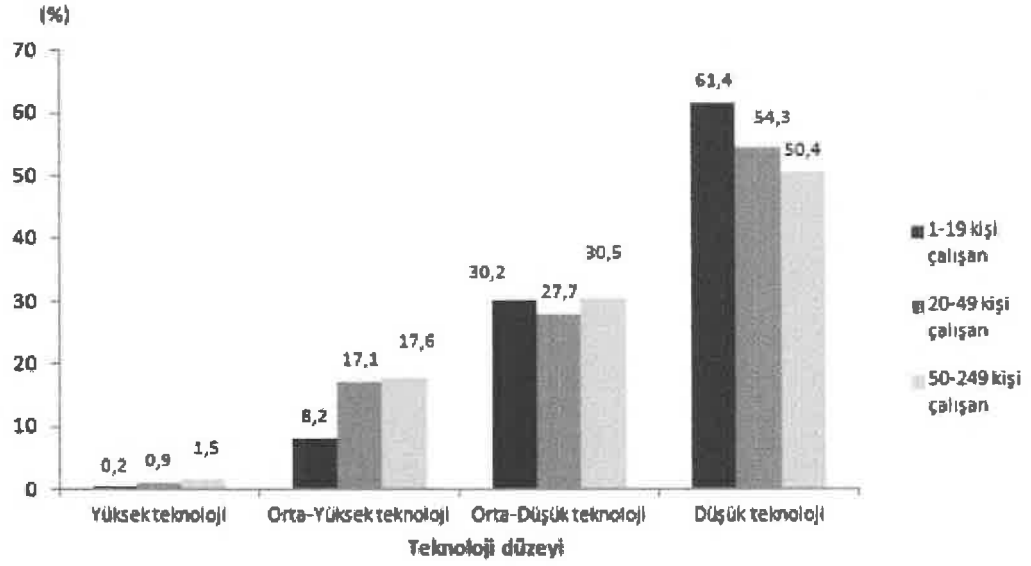
Büyüklük grubuna göre temel göstergeler, 2013

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

2013 yılında KOBİ'ler en fazla yoğunluğu ticaret alanında gösterdi ve bununla bağlantılı olarak yine 2013 yılında istihdamda en büyük orana sahip olduğu sektör ticaret oldu. Teknoloji seviyelerine ve büyüklük gruplarına bakıldığında ise KOBİ'ler imalat sanayisinde düşük teknolojilerde çalıştı.

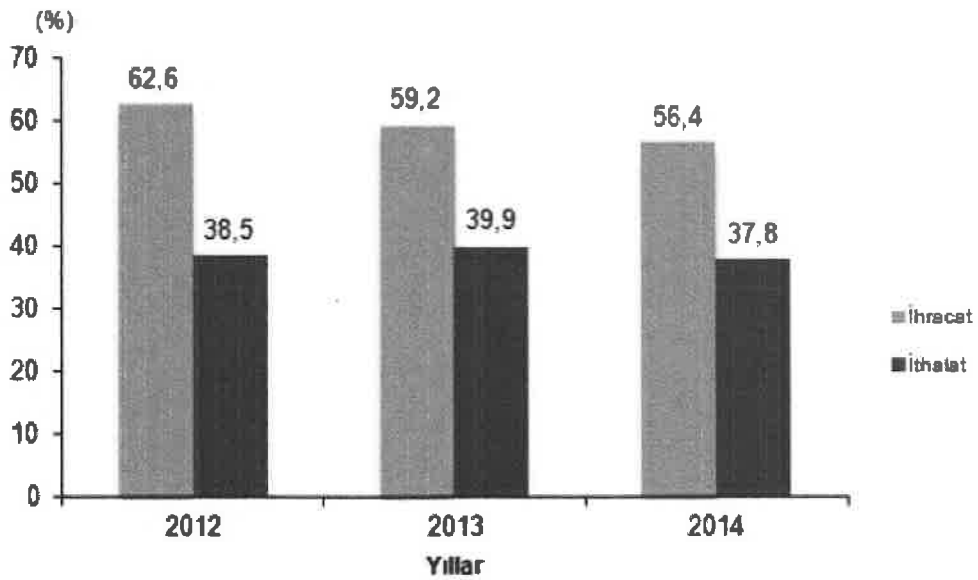
Tablo 5. TÜİK Teknoloji ve Çalışan Oranı Bağlantısı Tablosu

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

KOBİ'lerin çalışan sayılarına göre gruplandığı yukarıdaki tabloda 1-19 kişi çalıştıran işletmelerin %61,4'ü düşük teknoloji, %30,2'si orta-düşük teknoloji ve %8,2'sinin ise orta-yüksek teknolojiye sahip işletmelerde çalıştığı görülmüştür. Düşük teknoloji oranının diğerlerine göre yüksek olması 20-46 kişi ve 50-249 kişi çalıştıran işletmelerde de değişmemiştir. Buna göre her üç farklı grup için de istihdamın çoğunluğunun düşük teknolojilerde çalıştığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 6. KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı

Kaynak: TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, 2015.

KOBİ'lerin dış ticaretteki payına bakıldığında ise; ithalattaki payının %37,8 iken, ihracattaki payının %56,4 olduğu görülmüştür. Her iki bölüm içinde sanayi alanındansa ticaret alanında faaliyet gösteren işletmelerin payı büyüktür. Bu oran ihracat için %35 büyüklüğünde sanayi sektörü iken, %60,7 ticaret alanında varlığını devam ettiren KOBİ'ler tarafından gerçekleştirilmiştir. İthalat içinse %33,3'ü sanayi, %59,5'i ise ticaret alanında işlem gösteren KOBİ'ler bu oranı oluşturmaktadır. Aynı zamanda KOBİ'ler Asya ülkelerinden daha çok Avrupa ülkelerine hem ithalat hem de ihracatı daha fazla gerçekleştirmişlerdir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2015).

Aynı zamanda KOBİ'lerin Türkiye'deki yeri ve önemini artırmak için ilk olarak 2003 yılında hazırlanmasına ihtiyaç duyulan KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı da küçük ve orta ölçekli işletmeler hakkında fikir vermektedir. Bu bağlamda en güncel olarak 2015-2018 arası dönemi kapsayan ve amacı KOBİ'lerin uluslararası alanda rekabet gücünün artırma ve sonucu olarak büyümesine katkı sağlama ve bunu yaparken de ülke ekonomisindeki katkısını artırarak KOBİ'lerin gelişimine destek sağlamak olan bu plana göre KOBİ'lerle ilgili güncel veriler şunlardır. Güncel verilerek sağlanırken, burada standartlara bağlı araştırmacılardan yararlandığının ve doğru bilgilerin en doğru analizlere konu edildiğinin bilinmesi de önemlidir.

Tabloya göre Türkiye'de KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki payı %99,99'dur. Bu bağlamda 0-9 arası çalışana sahip işletmeler bu oranın %93,6'sını, 10-49 arası çalışana sahip işletmeler %5,4'ünü, 50-249 arası çalışana sahip işletmeler ise bu toplamın %0,9'unu oluşturmaktadır. Sektör bazlı bakıldığında ise KOBİ'lerin büyük çoğunluğunun ticaret sektöründe faaliyet gösterdiği görülürken; bunu ulaştırma ve depolama ile imalat sektörleri izlemiştir.

KOBİ'ler, işletmelerinin sektörlerini seçerek bütün sürdürülebilirlik unsurlarına göre bir strateji izlemektedir. Bu sayede analiz yapıldığı esnada sektörlere dağılan KOBİ'lerin incelenmesi çok daha kolay bir hal almaktadır. Ticaret sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin tabloda daha çok yer kaplaması, aslında ülkemizdeki KOBİ'lerin genel eğilimini görmek açısından çok önemli bir detay olacaktır.

Tablo 7. Sektör ve Çalışan Sayılarına Göre Girişimlerin Dağılımı

Sektör (Nace Rev.2)	Çalışan Sayısına Göre Girişim Sayısı				
	0-9	10-49	50-249	0-249	> 250
A - Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık	28.619	1.537	211	30.367	22
B - Madencilik ve Taş Ocakçılığı	5.475	1.437	352	7.264	60
C - İmalat	371.608	44.668	8.882	425.158	1.627
D - Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	3.931	418	167	4.516	62
E - Su Temini; Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	3.044	384	103	3.531	81
F - İnşaat	210.095	36.027	7.115	253.237	510
G - Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu Kara Taşıtlarının ve Motosikletlerin Onarımı	1.189.401	47.583	4.272	1.241.256	472
H - Ulaştırma ve Depolama	548.578	10.929	1.387	560.894	219
I - Konaklama ve Yiyecek Hizmeti Faaliyetleri	290.907	12.715	1.597	305.219	307
J - Bilgi ve İletişim	37.877	2.401	426	40.704	86
K - Finans ve Sigorta Faaliyetleri	24.702	1.026	161	25.889	75
L - Gayrimenkul Faaliyetleri	49.662	1.562	160	51.384	15
M - Mesleki, Bilimsel ve Teknik Faaliyetler	182.344	9.697	738	192.779	117
N - İdari ve Destek Hizmet Faaliyetleri	39.727	5.382	2.840	47.949	876
P - Eğitim	21.307	6.284	885	28.476	345
Q - İnsan Sağlığı ve Sosyal Hizmet Faaliyetleri	37.682	3.995	870	42.547	291
R - Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	33.470	837	138	34.445	13
S - Diğer Hizmet Faaliyetleri	224.781	3.672	263	228.716	32
TOPLAM	3.303.210	190.554	30.567	3.524.331	5.210
Ölçeklerine göre işletmelerin dağılımı	%93,6	%5,4	%0,9	%99,9	%0,1
AB 28'de ölçeklere göre dağılım	%92,4	%6,4	%1,0	%99,8	%0,2

Kaynak: TÜİK, İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları, 2013; Yıllık Avrupa KOBİ'leri Raporu, 2013/2014.

1.7. DÜNYADA KOBİ'LERİN MEVCUT DURUMU

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ülke kalkınmasında sahip oldukları ekonomik ve toplumsal roller sadece Türkiye'de değil dünya için de önem taşımaktadır. 1970'li yıllarda yaşanan petrol krizinin büyük işletmeleri olumsuz olarak daha fazla etkilemesi ve bu esnada küçük ve orta ölçekli işletmelerin ekonomiye sağladığı katkılar dikkat çekmeye başlamalarına neden olmuştur. 1990 yılından sonra ise yapılan düzenlemelerin çoğunda KOBİ'lere daha fazla önem verilmiştir. Bu bağlamda Avrupa ülkelerinin ön ayak olduğu Avrupa Araştırma Alanı (ERA) çerçeve programlarında 4 senede bir KOBİ'lere sağlanan destek ve hibeler artırılmış. 6. Çerçeve programında 3,6 milyar Euro'ya ulaşan destek, 12. Çerçeve

programında 12 milyar Euro'yu bulmuştur. Bir diğer örnek olarak 2005 yılında yeniden düzenlenen “Yenilenen Lizbon Stratejisi” ile Avrupa Birliği'nin temel hedefleri istihdam ve büyüme olmuştur. Buna ulaşmak için küçük ve orta ölçekli işletmeleri bu hedefe ulaştırmak için yapıtaşları olarak görmüştür. Avrupa ülkelerinin sahip oldukları bu ekonomik gücün destek programlarında kullanılmasından sonra, KOBİ'lerin yarattığı istihdamın daha etkin bir şekilde rol alacağı düşünülmeye başlanmıştır.

Genel olarak Avrupa Birliği ülkelerine bakıldığında yaklaşık 26 milyon KOBİ varlığını göstermekte olup, istihdam açısından 109 milyon kişiye kapı açmaktadır. Ve bu sayede toplam milli hasılanın üçte ikisini oluşturmaktadır. Türkiye benzeri gibi AB ülkelerinde de KOBİ'lerin sahip olduğu büyüklük %99,8 oranındadır. Avrupa Birliği ülkelerinde yer alan KOBİ'lerin payları ise aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8. Avrupa Birliği Ülkelerinde Yer Alan KOBİ'lerin Payları

Sektör	Paylar (%)
Enerji ve su kaynakları	26,65
Maden işleme, Kimya sanayi	14,90
Metal işleme, Madeni eşya, Makine imalat sanayi	17,50
Diğer imalat sanayi	16,25
İnşaat sektörü	6,10
Ticaret, Dağıtım, Turizm	5,35
Ulaşım, Haberleşme	5,26
Banka, Finans, Sigorta	3,04
Diğer hizmetler	4,95

Kaynak: Bayülken, 2017.

Bu ülkelerde de imalat sanayinin payı diğer sektörler göre daha fazladır. Enerji ve su kaynakları %26,65'ini oluştururken, imalat sanayinin toplam payı %48,65'tir. Avrupa Birliği ülkelerine göre ülkeler arası rekabet KOBİ'ler arası ticaret olmadan olmaz çünkü büyük işletmeler kendi yapamadığı ve üstündeki baskı oluşturduğu işler KOBİ'ler aracılığıyla halletmektedir. KOBİ'lerin sağladığı ucuz iş gücü, daha az maliyetle daha çok üretim ve katma değeri azami oranda sağlayabilmesi gibi nedenler büyük işletmelerin yararına olmaktadır ve bu sayede küçük ve orta ölçekli işletmeleri sermaye arttırılması yönünde yardımcı bir unsur olarak görmektedir.

Büyük işletmelerin yapmış olduğu kitle üretimi ve daha düşük üretim taleplerini KOBİ'ler kadar rahat sağlayamaması bu işletmelerin önemini artırmaktadır. Bu bağlamda KOBİ'ler bir ülkenin fason üretimi için gerekli olabilecek en uygun işletmeler olarak görülebilir (Bayülken, 2017). Aynı zamanda fiziki temelleri nedeniyle tüm bölgelere daha rahat adapte olabildikleri için o bölgenin istihdamına da olumlu katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda seçilmiş bazı AB ülkelerinde imalat sanayi işletmelerinin dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 9. Avrupa Ülkelerinde İmalat Sanayi İşletmeleri Dağılımı

ÜLKELER	Küçük İşletme	Orta Ölçekli İşletme	KOBİ Toplamı	Büyük İşletme	Toplam
Belçika	69,4	23,5	92,9	7,1	100
Almanya	66,5	26,1	92,6	7,4	100
Fransa	74,3	19,9	94,2	5,8	100
İtalya	81,9	13,4	95,3	4,7	100
Hollanda	76,3	18,3	94,8	5,2	100
İspanya	80,8	16,5	97,3	2,7	100

Kaynak: Bayülken, 2017.

Tabloda da görüldüğü gibi küçük işletmelerde en büyük paya sahip ülke %81,9 ile İtalya iken, en düşük paya sahip ülke %66,5 ile Almanya'dır. Ancak orta ölçekli ve büyük işletmelere bakıldığında ise Almanya ve Belçika ilk sıralarda yer almaktadır. Onları Fransa izlerken, son sırada İspanya yer almaktadır. Bu ülkeler arasında özellikle Almanya KOBİ'ler açısından güçlü bir orana sahiptir. Bunun nedeni sahip oldukları güçlü KOBİ'ler, yönetim yapılarının kısıdan ziyade uzun soluklu planlamalarla desteklenmesi ve özellikle araştırma geliştirme çalışmalarına verdikleri oranla doğru orantılıdır.

Küçük ve orta ölçekli işletmelere yaptıkları yatırımlar 2013 yılında 160 milyar Euro iken, 2014 yılında bu tutar 180 milyar Euro olmuştur. Yatırımlara ayrılan bütçenin bu kadar büyük olması KOBİ'lerin pazar piyasasındaki payını yükseltirken aynı zamanda ülkenin ihracatını artırıp büyümesine olanak sağlamaktadır.

1.8. KOBİ'LERİN EKONOMİYE KATKILARI

KOBİ'lerin ekonomiye sağladıkları katkılar azımsanamayacak ölçüdedir. Gerek ülke ekonomisine sağladıkları katkılar, gerekse ülke istihdamına sağladıkları

katkılar gün geçtikçe artmaktadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yapı olarak daha küçük boyuta sahip olmaları nedeniyle karar alma konusunda, bu kararları uygulama konusunda ve esnekliği nedeniyle yeni koşullara kendini daha kolay adapte ettiği söylenebilir. Türkiye ve dünya üzerinde bazı seçilmiş ülkelere bakıldığında elde edilen verilerden de KOBİ'lerin tüm dünya için önemli olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 10. KOBİ'lerin Bazı Ülke Ekonomileriyle Karşılaştırılması

Ülke	Tüm İşletmeler İçindeki Payı (%)	Toplam İstihdam İçindeki Payı (%)	Katma Değer İçindeki Payı (%)
ABD	98,9	57,9	50
Hindistan	97,3	69,9	
Japonya	98,2	66,0	49,3
G. Kore	99,9	87,7	49,2
Brezilya	99,9	67,0	
Malezya	99,9	65,2	31,2
AB 27	99,8	67,4	57,7
İngiltere	99,6	54,1	51,0
Almanya	99,5	60,4	53,6
İtalya	99,9	81,1	71,3
Türkiye	99,9	78	55,0

Kaynak: Bilici ve Kolçak, 2013.

Tabloya bakıldığında her ülke için neredeyse yüzde yüze yakın kısımları KOBİ'lerden oluşmaktadır. Tüm işletmeler içindeki paylara göre KOBİ'ler %0,1 eksik ile Türkiye, Brezilya, Malezya ve Güney Kore'de en yüksek orana sahiptir. Toplam istihdam içindeki en yüksek paya sahip ülkelere bakıldığında da birinci sırada %87,7 ile Güney Kore gelirken, ikinci sırayı %81,1 ile İtalya ve üçüncü sırayı da %78 ile Türkiye almaktadır. KOBİ'lerin yarattığı istihdam oranı büyük işletmelere kıyasla daha fazladır. Oran olarak belirtilmesi gerekiyor %0,5 yıllık olarak artış sağlayan büyük işletmeler, %1 yıllık olarak artış sağlayan küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerisinde kalmaktadır (Bilici ve Kolçak, 2013).

KOBİ'lerin ekonomiye sağladıkları katkılarla ilgili olarak şunlar söylenebilir. Yarattıkları katma değerlerle birlikte toplumun refah oranının yükselmesinde rol oynarlar. Ve yarattıkları istihdam olanakları sayesinde birçok aileye destek olurlar. Sabit değil de esnek bir yapıya sahip oldukları için standart ürünler yaratıp bunlara bağlı olmak yerine kısa süreli ancak seri olarak tüketilebilecek malların üretimine katkıda bulunurlar. Yapmış oldukları bir nevi butik üretim sayesinde aynı ürüne bağlı

kalmadan farklılaştırma yaparak talebe göre hareket edebilirler (Bayülken, 2017). Aynı zamanda sayıları çok fazla olduğu için ülkede rekabetin var olmasına neden olurlar.

Rekabeti devam ettirebilmek için işletmelerin o ülke pazarına giriş çıkış yapabilmelerine izin verilmesi gerekir. KOBİ'ler sayıca fazla oldukları için bu bağlamda devreye girer. Küçük ve orta işletmeler aynı zamanda toplumdaki orta sınıfa değer verir ve bunu toplumda gelir yelpazesi altında dengeleyici olarak kullanır. Bütün yerleşim birimlerinde kurulabildikleri için bölgelerarası kalkınmaya destek olurlar. Genel olarak başlık altında toplamak gerekirse KOBİ'lerin sağladığı katkılar şunlardır (Akgemci ve Tahir, 2001):

- Bölgede oluşan sanayinin olumlu olarak gelişmesine temel oluşturmak
- Bölgede oluşan sanayinin sorunlarını azaltıp bölgelerarası refahı sağlamak
- Büyük işletmelerin üretmediği kimi özel malların butik olarak üretimini gerçekleştirmek
- Büyük sanayi işletmelerine yardımcı olarak ülke ekonomisine katkı sağlamak

Aynı zamanda KOSGEB, MMO ve TOSYÖV tarafından 2006, 2008 ve 2010 yıllarında gerçekleştirilen araştırmalara göre Türkiye'de küçük ve orta ölçekli işletmeler imalat sanayinde işlem gösteren işletmelerin %99,4'ünü oluşturmaktadır (Bilici ve Kolçak, 2013).

1.9. KOBİ'LERİN KARŞILAŞTIKLARI ZORLUKLAR

Küçük ve orta ölçekli işletmeler ülke ekonomilerine katkı sağlarken, karşılaştıkları bazı zorluklar nedeniyle sıkıntılar yaşayabilmektedir. Genel olarak bu zorluklar aşağıdaki gibidir:

- Finansal Zorluklar
- Organizasyon ve Yönetim Yapısındaki Zorluklar
- Üretim Zorlukları
- Pazarlama Alanındaki Zorluklar

1.9.1. FİNANSAL ZORLUKLAR

KOBİ'lerin karşılaştığı zorluklar arasında finansal zorluklar ilk sırada yer alır çünkü işletmelerin en temel kaynağı budur. Özellikle bu işletmelerin kuruluşunda

temelinde başlayabilen bu sorunlar daha sonra işletmeyi kurup, faaliyetini devam ettirdiği süre boyunca da etkisini hissettirmektedir. KOBİ'lerin borç, nakit, öz sermaye ve yatırım gibi konularda problem yaşamamak için daha etkili yollar bulması gerekmektedir. Yaşadıkları bu problemin temelinde KOBİ'lerin hem yatırım hem de sermaye açısından ihtiyaç duyduğu bankaların yeterli düzeyde olmaması, olanların da bu işletmelerin ihtiyaçlarını büyük işletmelerin ihtiyaçları kadar karşılayamamasındandır. Bilici bu konuda, KOBİ'lerin ülkemizdeki mali disiplinlerini koruma açısından eksiklik hissettikleri konuların en başında sermaye ve yatırım desteklerinin geldiğini belirtmektedir (Bilici ve Kolçak, 2013).

Türkiye Halk Bankası bu konuda destek oluyor olsa da kredi karşılığında ortaya çıkan faiz oranlarının yüksek oluşu, kısa vadede temin edilmesi gerektiği gibi durumlar bu işletmeleri sıkıntıya sokmaktadır. Aynı zamanda kredi için gereken teminatlar ve prosedürler uzun süren işlemler olduğu için hem zaman kaybına yol açmakta hem de her KOBİ işletmecisinin kolaylıkla karşılayabileceği kadar kolay olmamaktadır. Ayrıca enflasyonun öz sermayeyi olumsuz olarak etkilemesi nedeniyle ve KOBİ'lerin artan maliyetlere rağmen bunu fiyatlara yansıtamaması yeterli olmayan öz sermayesini iyice sıkıntıya sokmakta ve zaman içinde sonraki faaliyetlerini de etkilemektedir (Bilen ve Solmaz, 2014). Bir diğer problem ise risk sermayesi konusunda görülmektedir. Yeni işletmeler için girişim gösteren kişilere yatırımcılar tarafından verilebilecek finansal destekler sağlanmalıdır ancak bu faiz oranlarının ve enflasyonun yüksek olması ve parayla ilgili beklenmeyen değişmelerin olması nedeniyle tam olarak uygulanamamaktadır.

KOBİ'ler kendi sahip oldukları öz sermaye dışında ister istemez finansal bir dayanağa ihtiyaç duymaktadır. Bunların sebepleri şunlardır (Bilici ve Kolçak, 2013):

- Sahip olunan net işletme sermayesinin en dip noktada veya buna yakın bir düzeyde olması
- Borçlanan ve vadesi geçen tutarların ödenmesi konusunda sıkıntıların yaşanması
- Yapılmış olan stokların üretimi yeterince doyuramıyor olması
- Üretilen ve satılan malların piyasa koşullarındaki fiyatlara göre alt seviyelerde olması

KOBİ'ler temellerinde yüksek oranda öz sermayeye sahip kuruluşlar değildir. Ve banka kredilerine başvuruyor olmaları genelde kaçınılmazdır. Temel olarak krediyle ilgili maliyeti, vadesi, tutarı, teminat problemi gibi sorunlar yaşadıkları için faaliyet gösterdikleri süre boyunca da bu durum onları olumsuz olarak etkilemektedir. Ayrıca alacaklarının zamanında temin edilememesi de nakit açısından işletmeleri sıkıntıya düşürmekte ve öz sermaye kullanımının artırılmasına neden olarak sonucunda banka kredilerine yönlendirilmesine neden olmaktadır. KOBİ'lerin finansal zorluklarının nedenlerinden bazılarına şunlar da eklenebilir:

- İşletme içerisindeki çalışanların sahip olduğu finansal bilgilerin yeterli düzeyde olmamasından dolayı gerekli finansal değerlendirmeler yapılamaması ve bunun sonucu olarak mevcut durumun tam olarak ifade edilememesi
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerde devlete karşı olunan vergilerin, BAĞ-KUR ve SSK'ya ait primlerin gibi mevzuatlarla ilgili yapılması gereken ödemelerin zamanında yapılmaması ve bu konu hakkında yeterli bilgi sahip olunmaması nedeniyle sonuç olarak ekstra mali yükler altına girilmesi
- Gerekli kaynaklara rahatça ulaşamadığından dolayı borçlanmanın artması ve faaliyet göstermeye devam edildikçe öz sermayenin olumsuz olarak etkilenip finansal problemlerin yaşanmaya başlanması
- Elde olan tasarrufların, kazanılan karların bilinçli yatırımlar olarak değil, ileride fayda sağlamayan ölü yatırımlara dönüştürülerek işletme sahiplerinin kendi özel varlıklarına katkı sağlamak için kullanıyor oluşu

Genel hatlarıyla ise işletmelerin finansal açıdan karşılaştığı zorluklar şu şekilde sıralanabilir:

- Piyasa koşulları nedeniyle maliyetlerde yaşanan değişiklikler
- Tahsilat sürecinde yaşanan gecikmeler
- Öz sermayenin yetersiz olması
- Kredi faiz oranlarının yüksek oranlarda olması
- İmkan dahilinde olan kredilere ulaşmada gereken koşulların sınırlı olması

1.9.2. ORGANİZASYON VE YÖNETİM YAPISINDAKİ ZORLUKLAR

KOBİ'lerin organizasyon yapısında yönetim ve yöneticiyle ilgili yaşadıkları problemler, yeterli yetkinliklere sahip personel bulunmasının zor olması, işletmeye sahip kişilerin temelini teknik olması, yeterli bilgiye sahip olunmaması gibi nedenler sıralanabilir. Küçük ve orta ölçekli işletme sahipleri yeterli büyümeye başlanıldığında yönetimi profesyonel kişilere devretmekte çok başarılı olamamakta ve büyümeyle birlikte gelecek olan risklere de sıcak bakmadıkları için yeterli ölçüde büyüme gösterememektedir. Aynı zamanda çoğunlukla ucuz iş gücü tercih edilerek profesyonel elemanlara sahip olunmaması ve herhangi bir problem durumunda konunun danışılacağı teknik bilgi ve yetkinliğe sahip kişilerin bulunmasının zor olması gibi nedenler zamanla bu işletmeleri olumsuz etkilemektedir.

1.9.3. ÜRETİM ZORLUKLARI

KOBİ'lerinde üretiminin temeli olan tedarik süreci bu işletmeler için önem arz etmektedir. Çünkü tedarik sürecinde bulunması gereken hammadde veya diğer gerekli şeyler üretimle doğrudan ilişkilidir. Hammadde ve diğer temel malzeme gruplarının bulunmasında yaşanan zorluklar, fiyatları, miktarları gibi durumlar üretim açısından zorluk yaratabilmektedir. Üretimde gerekli olan hammaddenin zamanında tedarik edilememesi durumlarında o işletme kendi stokundan malzemeyi harcamaktadır ve bu şekilde kendi stokunu eritmeye başlamaktadır. Ancak stok bulundurmaması durumunda da pazarda olabilecek herhangi bir fiyat değişikliği alınan hammaddeyi de doğrudan etkilemekte ve bu da işletmenin zararına olabilmektedir (Akgemci, 2001).

1.9.4. PAZARLAMA ALANINDAKİ ZORLUKLAR

Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeterli pazar araştırması yapmadan, bilgi ve deneyim eksikliğiyle hareket etmeleri zorluk yaratmaktadır. KOBİ'lerde ayrı olarak alanında uzman kişilerin bulunduğu bir pazarlama departmanının olmaması yeterli pazar araştırmasının yapılmasını engellemektedir. KOBİ'ler daha çok yerel pazara hitap ettikleri ve büyük işletmeler gibi kitle üretimi yapamadıkları için bunlardan gelecek avantajlara da sahip olamazlar. aynı zamanda dış pazarlardaki rekabetin yüksek oluşu ve yoğunluğu, dış pazarlara açılmanın maliyetlerinin fazlalığı ve bu pazarlar hakkında yeterli bilgiye sahip olunmaması gibi nedenler küçük ve orta ölçekli işletmelerin zorluk yaşamalarına neden olmaktadır.

1.10. KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı)

KOSGEB, 20 Nisan 1990 yılında 3624 sayılı kanunla küçük ve orta ölçekli işletmelerin teknolojik gelişmelere ayak uydurabilmek, rekabet potansiyellerini artırabilmek ve ekonomi içerisindeki payını yükseltmek amacıyla kurulmuştur. Aynı zamanda kurumsallaşma, ihracat ve AR-GE gibi konularda gelişimlerine destek olmaktadır. Kendi bünyesinde genel kurul, başkanlık, icra komitesi ve enstitü ve merkezler barındıran KOSGEB, KOBİ'lerin varlığını daha iyi sürdürebilmek için çalışmalar yapmakta ve hizmetler sunmaktadır. Bu çalışma ve hizmetler aşağıdaki gibidir (Akgemci, 2001):

- Bilgilendirme, Elektronik Ticaret ve İşletmeler Arası İşbirliği Hizmetleri
- Finansman Destek Hizmetleri
- Teknoloji Araştırma ve Geliştirme Destekleri
- Girişimciliği Geliştirme Hizmetleri
- Danışmanlık Hizmetleri
- Bölgesel Kalkınma Hizmetleri
- Laboratuvar Hizmetleri
- Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme Hizmetleri
- Eğitim Hizmetleri
- Uluslararası Gözetim Hizmetleri
- Kalite Geliştirme Hizmetleri

2. KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

2.1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Sürdürülebilirlik kavramı İngilizce “sustainability” sözcüğünden gelmiş olup sosyal ve ekonomik açıdan kalkınma ve çevreye verilen değer ve bu çevrenin korunmasıyla ilgili kavramları içererek günümüzde önem teşkil etmektedir. Genel olarak ise içinde bulunduğumuz ekolojinin ve bu ekolojik sistemin yapısını, kademelerini ve faaliyetlerini hem bugün hem de gelecekte de devam ettirerek sürekliliği sağlamak anlamına geldiği söylenebilir. İşletmeler içinse bu kavram toplum açısından kritik önem arz ettiği için bu hedefe ulaşmadaki rolleri büyüktür.

Günümüzde işletmeler sahip oldukları çıkarların yanı sıra toplumsal çıkarların da önemli olduğunun ve bu iki çıkarın birbirinden bağımsız olmaması gerektiğinin bilincinde olup sadece kar alanına odaklı olmayıp hem sosyal hem çevresel alanlarda da sorumluluk sahibi olduklarının daha çok farkına varmaktadır. Bu kavram işletmeler için kurumsal sürdürülebilirlik adı altında o işletmenin sahip olduğu tüm bireyleri de içine katarak faaliyet gösterip başarıya ulaşmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda kurumsal sürdürülebilirlik, işletme faaliyetlerinin sosyal ve çevreye yönelik olumsuz etkilerini, olumlu ekonomik ve toplumsal etkileriyle dengelemeyi hedefleyen yeni bir yönetim anlayışı olarak tanımlanabilir (Ekergil ve Göde, 2017). Ve bu sürdürülebilirlik kavramı işletmelerin var olan rekabette kendilerini gösterebilmek için yapmış olduğu ekonomik, sosyal ve çevresel girişimlerini ve bu girişimlerin piyasa ile paylaşılmasını da kapsamaktadır. İşletmeler bu bağlamda sadece sahip olduğu yatırımcı veya ortaklara değil o işletmenin tüm paydaşlarına karşı sorumluluk sahibidir. Bir işletmenin sürdürülebilir olması o işletmenin gerek ekonomik, gerek sosyal, gerek çevresel konularda bilinçli olup bu konularda da sürdürülebilir olup başarılı olmasını gerektirir. Sürdürülebilirliğin kalkınmayla doğru orantılı olduğunu savunan birçok kuruluşun yanı sıra asıl olarak 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun (WCED) hazırlamış olduğu "Ortak Geleceğimiz" diğer adıyla Brundtland Raporu isimli raporda yer almasıyla önem kazanmaya başlamıştır. Bu bağlamda sürdürülebilirliğin devamı için ekonomik, sosyal ve çevresel ilkelere uyum sağlanması gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik kavramının işletmeler için önemli olmasının bazı nedenleri şunlardır:

- İşletmelerin uluslararası anlamda büyümeleri onlara ister istemez çevresel ve toplumsal sorumlulukları da getirmiştir. Hiçbir işletme var olduğu coğrafyadan bağımsız şekilde yoluna devam edemez.
- Artan iletişim ve teknolojinin bu iletişimi uluslararası anlamda yayması, işletmenin herhangi bir olumsuzluk durumunda dünyaya yayılması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, bir işletme faaliyet gösterdiği tüm coğrafyalarda da sorumluluk sahibi olmalıdır.
- Yatırımcılar açısından bir işletmenin sadece finansal anlamda başarısı yeterli olmamakla birlikte artık sosyal ve ekonomik anlamda gerçekleştirdiği faaliyetler de dikkate alınmaktadır.

- Küresel olarak meydana gelen iklim değişiklikleri gibi olumsuz durumlar işletmelerin bu konuda da duyarlı olmasını gerektirmektedir.

2.2. KÜRESEL RAPORLAMA İNİSİYATİFİ

Küresel Raporlama İnisyatifi (GRI) sürdürülebilir raporlama bağlamında dünya çapında kabul görmüş en kapsamlı raporlama olup küçük ve orta ölçekli işletmelerin sürdürülebilirliği konusunda yol göstermektedir. Sürdürülebilirlik raporlamasına ilişkin ilkeler bulunduran çok sayıda paydaş içeren bağımsız bir girişim olarak kabul görmektedir. BM Küresel İşbirliği Sözleşmesi (UN Global Compact) ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) gibi Birleşmiş Milletler programları ile iş birliği içerisinde çalışmalarını sürdürmektedir.

Merkezi Hollanda'da olan bu girişim 1999 yılından beri sürekli olan gelişime uğrayarak 2015 yılında dördüncü kez güncellenmiş ve G4 Standardı olarak anılmaktadır (Ekergil ve Göde, 2017). En güncel olarak bu G4 Standartlar G3'e göre daha da genişletilmiş, G3'te dört başlık bulunurken, G4'te bu başlık sayısı 14'e çıkartılmıştır. G4 Standardının içerikleri aşağıdaki gibidir (Ekergil ve Göde, 2017):

Tablo 11. G4 Standardının Boyutları ve Alt Başlıkları

Ekonomik Boyut	Çevresel Boyut	Sosyal Boyut
<ul style="list-style-type: none"> • Ekonomik performans • Pazar durumu • Ekonomik etkiler • Satın alma uygulamaları • Yolsuzlukla mücadele • Rekabet 	<ul style="list-style-type: none"> • Malzemeler • Enerji • Su • Biyoçeşitlilik • Emisyonlar • Atık • Çevresel uyum • Tedarikçi çevre değerlendirmesi 	<ul style="list-style-type: none"> • İstihdam • İş dünyası/yönetim ilişkileri • İş sağlığı ve güvenliği • Eğitim ve öğretim • Fırsat eşitliliği • Ayrımcılığa uğramama • Dernekler • Çocuk işçiliği • Zorla ve zorunlu çalışma • Güvenlik uygulamaları • İnsan hakları değerlendirmesi • Yerel topluluklar • Yerli halkların hakları • Tedarikçi sosyal değerlendirmesi • Kamu politikası • Pazarlama • Müşteri sağlığı ve güvenliği • Müşteri gizliliği • Sosyo-ekonomik uygunluk

Kaynak: Ekergil ve Göde, 2017.

İşletmelere çevresel, sosyal ve ekonomik performanslarını raporlama fırsatı veren bu girişim tüm özel ve kamu, büyük veya küçük her işletmenin yararlanabileceği bir raporlama sistemidir. Raporlama çerçevesi kullanılarak ortaya çıkan sürdürülebilirlik raporları, o işletmenin sahip olduğu stratejilerin yarattığı sonuçlarını içerir. Bu girişimin sahip olduğu raporlama ilkeleri şunlardır:

- Güvenilirlik İlkesi
- Doğruluk İlkesi
- Zamansal Tutarlılık İlkesi
- Denge İlkesi
- Karşılaştırılabilirlik İlkesi
- Netlik ilkesi

2.3. EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Dünyada son yüzyılda sağlanan ilerlemeler ve teknolojik gelişmeler, birçok farklı sektörde kendisini göstermiştir. Özellikle finans ve ekonomik platformda gerçekleşen ilerlemeler, ticari alanda yer alan unsurların yapı ve içeriklerinde de kalıcı reformları beraberinde getirmiştir. Günümüzde çok daha farklı hale gelen bir dünya ticari yapısı, aslında içerisindeki unsurların da kendisini aynı yönde geliştirmesine olanak sağladı. Eskiden sadece tek tip unsurların yer aldığı ekonomik düzende, artık birçok farklı unsur yeniden kendisine yer edinmiş oldu. Bakıldığı zaman ekonomik düzen, aslında ticari ilişkilerin de değişmesine ve zaman içerisinde meydana gelen KOBİ anlayışının çok daha iyi detaylara sahip olmasına olanak yarattı.

KOBİ'lerin ekonomik sürdürülebilirlik konusunda yapması gereken hamleler ise sadece finansal adımları içeren unsurlarla sınırlı kalırsa, uzun vadeli olarak bir sonuç alınamaz. Burada KOBİ'lerin her alanda en profesyonel şekilde kendisini geliştirmesi ön plana çıkmıştır. Öncelikle KOBİ'ler bu yüzden kendilerine özel ve tüm konuları içeren bir sürdürülebilirlik kalkınma anlayışını kendilerine hedef olarak belirleyecektir. Bunun yanında ise bu sürdürülebilirlik hamlelerinin, KOBİ'ler tarafından en iyi şekilde ölçülmesi, analiz edilmesi ve değerlendirme sonuçlarına göre adım atılması gerekecektir. KOBİ'ler bu sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde kendilerinin gelişmesine imkan sağlayacak çeşitli işbirliklerini kurmalıdır. Gerçekleştirilecek olan yapısal fonlar ve programların yönetim şemaları, analitik

düzeyde daha iyi sonuçların KOBİ'lerin lehine olmasına fayda sağlayacaktır. Aynı zamanda KOBİ'lerin tüm bu sürdürülebilirlik kavramı adı altında yapacağı faaliyetlerde, bölgede meydana getirilen kalkınma hedeflerine ve anlayışlarına da uygun şekilde kararlar alması önemlidir.

Bir KOBİ'nin ekonomik sürdürülebilirliği hem çevresel hem de sosyal sürdürülebilirlikle bağlantılı olup sürdürülebilir kalkınmaya katkı sağlamaktadır. Ekonomik anlamda sürdürülebilirliğe sahip olmak için günümüzde var olan ekonomik ve sosyal karların, gelecekte de devamlılığının sağlanması ve var olan neslin ekonomik refahının ölçülü dağıtılması gerekmektedir yani insanların bugün ve gelecekte olacak olan ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanma durumunun tatmin edici boyutta olması gerekmektedir. Bu bağlamda işletmelerde genel olarak ekonomik sürdürülebilirlik, sektörde oluşabilecek ve tarım, sanayi ve hizmet sektörüne zarar verebilecek dengesizliklerden kendini uzak tutup, borçlarını kendi yönetebileceği düzeylerde koruyup ve aynı zamanda da mal ve hizmet üretmeye devam etmesi anlamına gelmektedir.

Ekonomik sürdürülebilirliğin genel olarak bilinen tanımı, işletmelerin sahip olduğu sermayeleri koruyup, onu tam anlamıyla tüketmeden kullanmaya devam etmesidir. Bir KOBİ toplum için üretim yaparken aynı zamanda kar kazanma amacı da güder ve ekonomik sürdürülebilirlik bu bağlamda ortaya çıkan fayda-maliyet ikilisini de kapsar. Bir KOBİ'nin ekonomik anlamda sürdürülebilirliği değerlendirilmek istendiğinde aşağıdaki maddelere dikkat edilebilir:

- İşletmenin göstermiş olduğu finansal faaliyetler
- İşletmenin insan sermayesini yönetme potansiyeli
- İşletmenin ekonomik etkilerin yanı sıra bununla bağlantılı olan çevresel ve sosyal etkileri yönetme kabiliyeti
- Ülke ve dünya ekonomisine sağladığı katkılar

Küresel Raporlama Girişimi'nde (GRI) yayınlanan G4 standartlarına göre ise sürdürülebilirlik raporlamasında ele alınması gereken ekonomik boyutlar aşağıdaki gibidir:

- Rekabet
- Yolsuzlukla mücadele
- Ekonomik etkiler

- Satın alma uygulamaları
- Ekonomik performans
- Pazar durumu

Bir işletme ekonomik anlamda bu başlıkları göz önünde bulundurarak sunduğu raporlarla pazardaki imajını sağlamlaştırıp, kamuoyu güvenine sahip olacağına, işgücü kalitesini artırıp çalışanların o işletmeye karşı olan motivasyonlarının yüksek olacağına inanmaktadır. Bu bağlamdaki sürdürülebilirlik raporlamasından işletmeler olumlu etkilenir. Bazı nedenleri şunlardır (Ekerkil ve Göde, 2017):

- İşletmeler şeffaflıklarını arttırarak gerek yatırımcılara gerek diğer menfaat sahiplerine karşı değişmeyen, tutarlı bilgiler sunmuş olur.
- Raporların geçerliliği o işletmenin pazardaki payını, müşterilerinin bağlılığını ve markasının değerini arttırarak uzun vadede o işletmenin piyasadaki genel değerini artırır.
- Ekonomik anlamının yanı sıra sunmuş oldukları çevresel ve sosyal konularda sahip oldukları prensip ve ilkeler ile arkasında durdukları görüşleri paylaşmış olurlar.

2.4. ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Çevre, en geniş anlamı itibariyle insan ve diğer canlı grupların birçok farklı ilişki ve etkileşime göre birlikte yaşadıkları fiziki, sosyal, kültürel ve ekonomik ortamların yanında; en önemlisi olarak da biyolojik bir platform olarak literatüre girmiştir. Artan hızlı dünya nüfusunun ve teknolojik gelişmelerin en önemli yansımalarından bir tanesi ise vahşi rekabet şartlarının çevre ile ilgili bazı kalıcı sorunlar yaratmış olmasıdır. Bakıldığı zaman serbest piyasa modellerinde, genel olarak herkesin ilerlemesi ve tüketime özendirilmesi söz konusu olmaktadır. Yeterince önemsenmeyen çevre sorunlarının günümüzde bıraktığı kalıcı etkilerin başında ise küresel ısınma yer almaktadır. Böylesine büyük bir problem yüzünden de artık işletmeler kendilerine düşen görevleri bilmekte ve bu sorunun yarattığı negatif durumlar ile mücadele etmektedir. Aslında çevresel anlamda sürdürülebilirlik olarak bilinen bu aktif mücadele, çevrenin kıt olarak kabul edilmesi ve aynı iktisadın temellerinde olduğu gibi insan ihtiyaçlarının sınırlı olması ve çevresel ihtiyaçlarının sınırsız olması ile tanımlanmaktadır (Platt-McGinn, 1998).

Sanayileşme sürecinin en büyük uzantısı olarak meydana gelen çevresel sorunlar, aslında toplumlarda KOBİ'lere de önemli görevlerin düşmesine neden olmuştur. Çünkü üretim ve tüketim dengesinde, genel anlamda doğal çevrenin kapasitesi üzerinden başarılı bir alan oluşturmak önemlidir. Aksi halde sadece ticari anlamda kar yapmayı hedefleyen KOBİ'ler, kendi isteklerini karşılayacak bir çevre bulmakta zorlanacaklardır. Çevresel sürdürülebilirlik kavramının çok daha iyi ve etkin bir şekilde kullanılması için ise kalkınma sürecinde KOBİ'lerin de uygun ve başarılı bir ideolojik destek ile çevreye yardımcı olması gerekir. Bu yardım, aslında sadece ekonomik ve finansal alanda KOBİ'lere yardım etmez; aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin çevresel performans ve toplum geleceği konusunda da başarılı bir sonuca ulaşmasını sağlar (Holmberg ve Sandbrook, 1992).

KOBİ'lerin sürdürülebilirliği ancak devamlılık sağlayan bir çevreyle mümkün olabilir. Çevresel sürdürülebilirlik ancak doğal kaynakların sürdürülebilirliği sağlanırsa devam edebilir. Bu da işletmelerin bu doğal kaynakları ve içinde yaşadığımız ekosistemi korumasıyla sağlanabilir. Ekosistemin içinde birbirleriyle doğrudan bağlantılı olan her canlı olumlu veya olumsuz olarak fark yaratır. İnsanlar da bu sistemin bir parçası olduğu ve yaptıkları işler, kurdukları işletmeler ile doğrudan sistemi etkiledikleri çevre için tehdit yaratma veya teknoloji sayesinde yayılarak ekosistemleri himayeleri altına alma gücüne sahiptirler.

Doğal çevreyle yüz binlerce sene uyum için yaşayan insanlar, yerleşik hayata geçilmesiyle birlikte çevresel anlamda bazı değişiklikler yapmaya başlamışlardır. Artan nüfus tarımsal üretimi zorunlu kılmış ve yeri geldiğinde ormanlık alanlara zarar verilerek çevreye geri dönüşü olmayan zararlar verilmeye başlanmıştır. Bunun yanında sanayi devrimiyle birlikte artan enerji ihtiyacı nedeniyle yenilenme imkanı olmayan petrol, kömür gibi kaynaklar kullanılmaya başlanmış, sanayileşme nedeniyle nüfus artışı hızlanmış ve tüm bunlar çevreye hava, su ve toprak kirlilikleri ve daha ciddi sorunlar ile geri dönmeye başlamıştır.

Çevresel anlamda üretim fonksiyonu üzerinden ele alınacak konulara bakıldığı zaman, çevresel faktörlerin asla KOBİ'ler tarafından yok sayılamayacağı bilinmelidir. Bu yüzden de paradigma arayış çabalarında, her zaman KOBİ ve çevre ilişkisinin en iyi şekilde tamamlanmış olması beklenecektir. Sürdürülebilirlik, çevresel anlamda başarıya ulaşmak için gelişmişlik seviyesine büyük bir ihtiyaç duyar. Zaten bu yüzden de az gelişmiş ve gelişmiş ülkeler arasında her zaman

çevresel sürdürülebilirlik farkları ve verimleri ortaya çıkmaktadır. Doğal kaynakların KOBİ'ler tarafından etkin olacak şekilde tüketimi ve geri dönüşümü, aslında tüm ekonomik aktörlerin uzun vadeli olarak çevresel faktörleri çok daha iyi bir şekilde kullanmasını sağlayacaktır. Az gelişmiş bir ülkenin gelişmiş olması ve kalkınmasındaki en önemli konularından bir tanesi de, çevresel sürdürülebilirlik konusunda bu geçişte başarılı bir sınav vermiş olması gerektiğidir.

Geçen zaman ve gelişen teknolojiler ile birlikte ise artık işletmeler kendi sürdürülebilirliklerini devam ettirmek için çevresel olarak da dikkat etmek zorundadırlar. Bir KOBİ'nin çevresel sürdürülebilirliğine devam edebilmesi için doğal kaynakları koruyarak pozitif bir ekolojik etki yaratması ve aynı zamanda bunu yaparken de ekosistemin mevcut dengesini koruması gerekmektedir. G4 standartlarına göre KOBİ'ler sürdürülebilirlik raporlarını sunarken aşağıdaki alt başlıklarla ilgili yaptıkları faaliyetleri göz önünde bulundurmalıdır. Bunlar (Ekergil ve Göde, 2017);

- Malzemeler
- Enerji
- Su
- Biyoçeşitlilik
- Emisyonlar
- Çevresel uyum
- Atık
- Tedarikçi çevre değerlendirmesi

2.5. SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Sosyal sürdürülebilirlik kavramının çok daha iyi bir şekilde anlaşılması ve toplum nezdinde karşılık bulması için, öncelikle sosyal sorumluluk kavramının detaylı bir şekilde literatürdeki karşılığının bilinmesi gerekir. Toplumdaki KOBİ'lerin ekonomik anlamdaki hedeflerine ulaşmaları için gereken faaliyetleri yerine getirmesi esnasında, ahlaki değerlere sadık kalarak kendisinden beklenen sorumluluğu başarı ile sürdürmesi; sosyal sürdürülebilirlik kavramının en iyi açıklaması olacaktır. Sosyal sorumluluklar, aslında bakıldığı zaman devlet ve kurumları tarafından konulan hukuki kıstaslardan çok daha önemli ve özel bir yere sahiptir. Çünkü sosyal sürdürülebilirlik konusunda KOBİ'lere düşen görevin

kapsamı, hukuki alana göre çok daha büyük olacaktır. Sosyal anlamda KOBİ'lerin amacı sadece ekonomik göstergelerin hedeflenen paritelere ulaşması değil, bu izlenen yolda sağlanan toplumsal verimin de en yüksek oranlara ulaştırılmasıdır. İşletmeler sağladıkları faaliyetler esnasında ilişki içerisinde girdiği bütün unsurlara, beklenen ve en iyi şekilde hizmet vermeye devam etmelidirler.

Sosyal sürdürülebilirlik kavramına daha dikkatli bakıldığı zaman, aslında KOBİ'lerin de daha başarılı olmasının önemli bir yanı keşfedilmiş olacaktır. Çünkü aslında çevre ve sosyallik kavramı, KOBİ'lerin işlerinde her zaman çok önem vermesi gereken bir bağlantıya sahip olmaktadır. Dışsal maliyetlerin her zaman muhasebede çok önemli bir yer tuttuğu, KOBİ'ler tarafından bilinen önemli bir detaydır. İşte çevresel sürdürülebilirlik ve sosyal sürdürülebilirlik konularının tam olarak da kesişme noktası buradan başlar. Aslında KOBİ'ler çevresel zararları kendi sosyal kriterlerine göre en aza indirdiklerinde, çevresel tahribatı azaltmış olacaklar ve aynı zamanda kendi içsel maliyetlerini de düşüreceklerdir. Sürdürülebilir konularda zarar veren KOBİ'lere bakıldığı zaman, uzun vadeli olarak aynı faaliyetin sürdürüldüğü çevrede varlıklarını devam ettirmenin ve üretim faktörlerinden verim almanın çok zor olduğu anlaşılacaktır. Sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik kavramının ekonomik anlamda KOBİ'lerle ilişkisinin en önemli örneklerinden bir tanesi ise aslında KOBİ muhasebe sisteminde kullanılan ve 730 Genel Üretim Giderleri olarak bilinen harcama kalemleridir. İşte tam da burada çevre maliyetlerinin muhasebe içerisindeki yeri gelmiş olacak ve KOBİ'lerin dışsal maliyetleri içselleştirmesi adımı anlaşılacaktır.

Küçük ve orta ölçekli işletmeler işçilerin, ailelerin, toplulukların genel anlamıyla tüm toplumun hem yerel hem küresel olarak koşullarının iyileştirilmesine yardımcı olarak sosyal sürdürülebilirliğe katkıda bulunur. Sürdürülebilir kalkınmanın önünde ise işsizlik, yoksulluk, sosyal dışlanma ve bununla birlikte güvenlik, eşitsizlik, sağlık ve çalışma koşullarıyla ilgili bazı sosyal problemler bulunmaktadır. İşletmeler burada birçok alanda içsel ve finansal faydalar yaratarak hem işçilerin hem de toplumun refahını geliştirmede kilit bir rol oynar.

KOBİ'lerin toplum içinde yarattığı en büyük sosyal rol ise iş imkanları yaratıp bu şekilde doğrudan yoksulluğu azaltıp yarattıkları bu iş imkanlarıyla sosyal ve ekonomik gelişime katkı sağlamaktır. G4 standartlarına göre sosyal boyutta yer alan bazı konular aşağıdaki gibidir (Ekergil ve Göde, 2017):

- Eğitim ve öğretim
- İstihdam
- İş sağlığı ve güvenliği
- Çocuk işçiliği
- Fırsat eşitliği
- Güvenlik uygulamaları

Sürdürülebilirlik çevre ve doğal kaynaklarla doğrudan ilişkili olduğu için, her zaman bilimsel araştırmaların temelini oluşturan konulardan bir tanesi olmuştur. Sürdürülebilirlik anlamında ekonomik değerler, sosyal perspektifler ve çevresel analizler her zaman önemlidir. Doğru bir sürdürülebilirlik sonucuna ulaşmanın yolu ise bilimsel araştırmaların gerekliliklerine uygun olarak başarılı bir sentez yapmak olacaktır. Bilimsel çalışmalara bu kadar konu olan sürdürülebilirlik kavramı ile ilgili olarak yapılan çalışmalar ve analiz sonuçları ise aşağıda paragraflar halinde sunulacaktır:

KOBİ'lerin sürdürülebilirlik konusundaki ilerlemeleri için, öncelikle basit temelli fikirlerin araştırılması ve analiz edilmesi çok önemli olmuştur. Bakıldığı zaman klasik ekonomi uygulanan süreçlerden çıkılması ve modern alana geçilmesi için çok önemli katkıları olan araştırmacıların başında Backhouse gelmektedir. Roger Backhouse, modern kalkınma modeli sayesinde artık gelişmemiş ve gelişme aşamasında olan işletmelerin ve bölgelerin de zamanla daha ileri gideceğini savunmuştur. Bu kuram sayesinde, artık sosyal ve politik konularda da ilgili olan işletmeler ekonomik anlamda hedeflerine çok daha hızlı şekilde ulaşacaklardır (Backhouse, 1991).

2000'li yılların başına gelirken, araştırmacılar arasında artık yeni bir sürdürülebilirlik kavramı ve incelemesi modası meydana gelmiştir. Buna göre; kalkınma ilerlemeyi sağlayacaktır. Maddi servet sağlamak isteyen işletmelerin, öncelikle bütün çevresel bozulmalardan kaçınması ve aşırı kaynak tüketiminden uzaklaşması gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma, 1987 yılında yayınlanan Ortak Geleceğimiz başlıklı rapordan sonra daha çok çevre ve gelişme ile bağlantılı olarak incelenmeye başlanmıştır. Bu konuda Holmberg ve Sandbrook tarafından yapılan çalışmalar sayesinde, kavram olarak sürdürülebilirliğin 3 farklı boyutu olduğu ortaya

konmuştur: Ekonomik, çevresel ve sosyal. Tüm boyutlara bakıldığı zaman ekonomik ve çevresel faktörlerin sınırlı kaynaklarla oluşturulduğu ana düşünceyi doğurmaktadır. İşletmeler özellikle tarıma zarar verecek şekildeki sektörel yanlışlardan uzaklaşmalıdır. Ekonomik anlamda kendisine doğru bir finansman yaratmayan işletmeler ise uzun vadede kesinlikle sürdürülebilir olmayacaklardır (Holmberg ve Sandbrook, 1992).

Verimli kaynakların doğru bir şekilde paylaşılması ve tüketim unsurundan sağlanan verimin artırılması, sürdürülebilirlik anlamında her zaman doğru bir ekonomik ilerleme sağlamaktadır. Bundan dolayı da işletmelerin farklı zaman aralıklarında, verim kontrolü sağlaması önemlidir. Sürdürülebilirlik anlamında ıskonto kavramının işletmeler tarafından doğru bir şekilde kullanılmasını sağlayan ve bu sayede ekonomik anlamda gelişmenin temellerini atan Cline, aslında bu kavramın teknik olarak çevresel faktörlere de etki ettiğini ortaya koymuştur. Yaptığı araştırmalarda nesiller arasındaki eşitliğe ulaşmanın en önemli yolunun, sürdürülebilirlik kavramının ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlara ulaşmasını sağlamak olduğu görülmektedir (Cline, 1992).

Çevresel sürdürülebilirlik alanında bilimsel araştırmalara en çok katkı veren araştırmacıların başında Herman Daly gelmektedir. Daly, sürdürülebilirlik kavramının ancak doğru bir şekilde doğal hayatın korunması ile sağlanacağını araştırmalarında belirtmiştir. Yenilenen ve yenilenmeyen kaynaklar, kullanım anlamında işletmelerin dikkate alması gerektiği unsurların başında gelmektedir. Yenilenebilir kaynaklar kullanan işletmeler, genellikle kaynak tüketimini sınırlandıracaktır. Yenilenmez kaynaklardan yararlanmak isteyen müşteriler ise kaynak kullanımlarında geri dönüşüm kavramını çok iyi bir şekilde kendisine entegre etmelidir (Daly, 1994).

Sürdürülebilirlik kavramına güvenlik standartları getiren araştırmacı ise Michael Toman olmuştur. Toman'a göre minimum oranda bir güvenlik standardının, işletmeler tarafından doğru bir şekilde uygulanması gerekir. Özellikle toplumsal kaynakların doğru bir şekilde kullanılması ile toplumsal yarar arasında bulunan ince çizginin, her zaman başarılı bir şekilde çizilmesi gerekir (Toman, 1992).

Kalkınma ve işletmelerin kendilerini geliştirme aşamasındaki sürdürülebilirlik kavramına uygunluk anlamında en önemli konulardan bir tanesi de

sosyal perspektif olmaktadır. Bu yüzden de işletmelerin her zaman temel ihtiyaç ve eşitliğe doğru bir şekilde odaklanması gerekecektir. İnsani Gelişme Raporu doğrultusunda işletmesinin değerlerini kuran bir marka, doğru bir şekilde kendisini büyütecek ve sürdürülebilirlik kavramına uygun bir ilerleme sağlayacaktır. Çağdaş gelenek, artık Anand ve Sen'in analizinde değinildiği gibi tamamen topluma uygun şekilde kendisini geliştirmektedir (Anand ve Sen, 1996).

Alan Durning, sürdürülebilirlik kavramı için yaptığı sentezlerinde genel olarak orijinal bir kalkınma süreci için işletmelerin doğru adımlar atmasının çok önemli olduğunu düşünmektedir. Özellikle adaletli ve olumlu çevresel etkileri barındıran sürdürülebilirlik uygulamaları, aslında nesiller arasındaki aktarımı da daha başarılı bir hale getirecektir. Sosyal eşitlik ve temel ihtiyaçların karşılanması için de, katılımcı bir ekonomik sürecin yaşanması önemlidir. Tüketim limitlerinin yükseltilmesi, sürdürülebilirlik uygulamaları düşünülerek asla başlıca bir amaç haline gelmemelidir (Durning, 1992).

Sürdürülebilirlik konusunda daha detaylı analiz yapan akademisyenlerden Sarıkaya ve Kaya'nın gerçekleştirdiği geniş katılımlı araştırmalar sonucunda, kalkınmanın üç ayaklı bir model olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre ekonomik, çevresel ve sosyal alanlarda sürdürülebilirlik kavramı, işletmelerin en çok önem verdiği konuların başında gelmektedir (Sarıkaya ve Kaya, 2007).

Tilt tarafından gerçekleştirilen ve Avrupa'da önemli bir araştırma olan GRI raporlama sonucunda ise işletmelerde farklı bir uygulama raporu sonucu ortaya çıkmıştır. Buna göre en kapsamlı seviye olan A seviyesinden sonra gelen B aşamasında, en az 20 farklı göstergenin olması gerekecektir. C seviyesinde ise en azından 10 tane gösterge bulunması gibi bir zorunluluk bulunmaktadır (Tilt, 2009).

İstanbul Sanayi Odasına bağlı olarak Yangil'in gerçekleştirdiği geniş kapsamlı analize bakıldığında ise 100 büyük sanayi kuruluşunun bu sürece aktif olarak katıldığı görülmektedir. 6 kamu, 94 tane özel sektörde faaliyet gösteren bu firmaların sürdürülebilirlik anlamında sorulan sorulara cevap vermesi sonrasında, gelişmiş bir sürdürülebilirlik analizi de ortaya çıkmıştır. Sonuçlara göre bu kuruluşların sürdürülebilirlik alanında gerçekleştirdiği raporu bulunanların sayısı 21 olmaktadır. Kurumsal sorumluluk ve çevre raporuna sahip olan kuruluşların sayısı ise 4 olarak görülecektir. Sürdürülebilirlik anlamında açıklaması bulunan

kuruluşların sayısı 15 olarak literatür analiz sonucunda görülecektir. Çevreyle ilgili ve sosyal sorumluluk alanlarında faaliyet göstermiş ve açıklaması bulunan kurumların sayısı ise 31 olmaktadır. Herhangi bir şekilde sürdürülebilirlik anlamında raporu veya açıklaması olmayan firmaların sayısı ise 4 ile sınırlı kalmıştır (Yangil, 2015).

Yangil'in araştırmalarında sürdürülebilirlik raporlama analizi de bulunmaktadır. Detaylı olarak yukarıdaki rakamlar açılmış ve analizde açıklanmıştır. Buna göre işletme düzeyinde raporlama ilkesine sahip olan 15, holding düzeyinde raporlama yapan 6 kuruluş bulunmaktadır. GRI raporlama çerçeve seviyesi betimsel analiz sonuçlarına göre ise yukarıda belirtilen A seviye 5, B seviye 5 sıklıktadır (Yangil, 2015).

Yangil'in çalışmasında çevresel sürdürülebilirlik anlamında ana tema ve alt temalar incelendiğinde ise çevre yönetimi ile ilgili olarak kuruluşların %66,7 oranında bilgi sahibi olduğu görülmektedir. Biyoçeşitlilik anlamında ise kuruluşların büyük bir kısmını ifade eden %66,7'lik kısım bu alanda bir bilgiye sahip değildir. Dikkat çeken farkındalık oranlarından iki tanesi de, kuruluşların %71,4 gibi büyük bir kısmının atık yönetimi ve üretimde su kullanma gibi sürdürülebilirlik anlamında önemli olan konularda bilgisinin olmasıdır (Yangil, 2015).

Analiz sonuçlarına ekonomik anlamda bakılacak olursa; kuruluşların %76,2'lik kısmının finansal verilerle ilgili olarak sürdürülebilirlik çalışmalarından haberlerinin olduğu görülecektir. Ekonomik değer %76,2, mali sürdürülebilirlik konusu ise %90,5 oranında kuruluşların bilgi sahibi olmadıkları alanları oluşturmaktadır (Yangil, 2015).

3.KÜÇÜK VE ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETMELERİN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KODLARININ ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışma İzmir ilinde bulunan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sürdürülebilirlik konusu hakkındaki görüşlerini ve uygulamalarının karşılıklarını analiz etmek için hazırlanmıştır. Araştırma sayesinde İzmir ilinde bulunan küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sürdürülebilirlik anlamındaki eksiklikleri ortaya çıkacak, aynı zamanda ortaya çıkan sorunlara karşı çözümler işletmelere sunulacaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Seti

Çalışmadan çıkan sonuçlara ve analizlere ulaşmak için, 10 farklı firma ve 62 farklı çalışanını kapsayan detaylı bir anket gerçekleştirilmiştir. Bu anket Ek'te sunulmuştur. Ankette iki bölüm vardır. İlk bölümde genel bilgilerle birlikte 12 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise puantaj şeklindeki çözüm önerileri ve araştırma soruları bulunmaktadır.

3.3. İstatistiksel Analiz

Çalışmanın istatistiksel analiz kısmında sonuca ulaşmak için, çoklu regresyon analizi ve faktör analizi aynı anda uygulanmıştır. Bu sayede İzmir ilinde bulunan firmalar, bağımlı ve bağımsız değişkenlerin bir arada bulunduğu bir anketi sonuçlandırmıştır. Başarılı geçen anket sonuçları ise firmaların sürdürülebilirlik konusu için gerekli değişkenlere gösterdiği önemi yansıtmaktadır.

3.4. İstatistiksel Analiz Sonuçları ve Değerlendirme

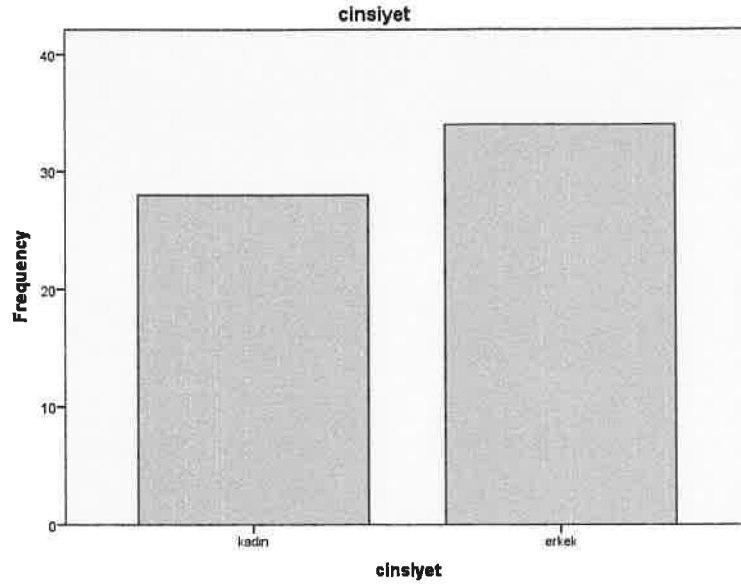
Bu bölümde analiz sonuçları ve ilgili değerlendirmeler yer almaktadır. Tablolar ankette bulunan soruların cevaplarına göre ilerlemekte ve sonuçlar ise çözümlenmeye eklenmektedir.

Tablo 12'de görüldüğü gibi, çalışmaya katılmış olan bireyler arasında erkek yoğunluğu (%54,8), kadın popülasyonundan (%45,2) daha fazladır.

Tablo 12: Katılımcıların Cinsiyet Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Kadın	28	45.2	45.2	45.2
Erkek	34	54.8	54.8	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Şekil 1'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan 62 birey arasından erkek oranı, kadın oranından daha fazla seviyede gerçekleşmiştir.

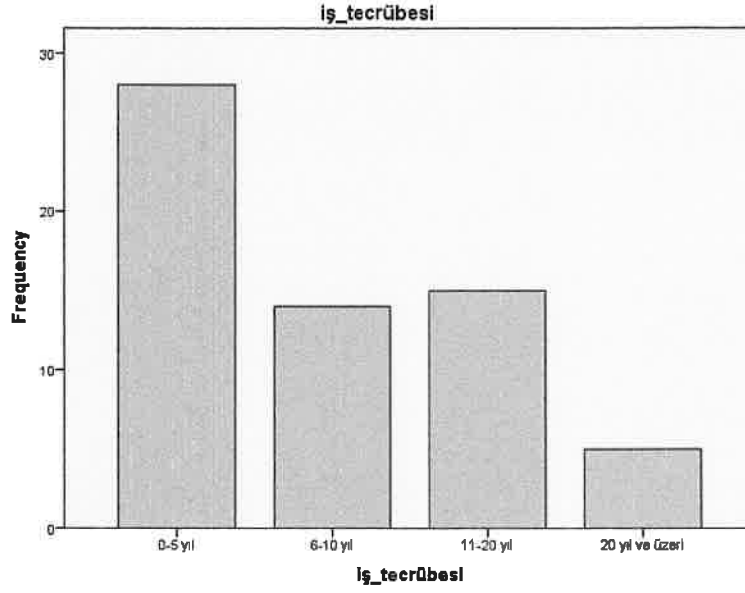
Şekil 1: Cinsiyet Analiz Açıklaması

Tablo 13’de görüldüğü gibi, inceleme KOBİ’lerde çalışan bireylerin iş tecrübelerini öğrenmeye yöneliktir. Buna göre çalışmada tecrübesi 20 yıl ve üzeri olan 5 kişi (%8,1) bulunmaktadır. İş tecrübesi 11 ve 20 yıl arasında değişen ise 15 kişi (%24,2) bulunmaktadır. 6 ve 10 yıl arasında tecrübesi bulunan çalışan sayısı 14 kişi(22,6) olarak görülmektedir. İş tecrübesi yeni başlayan ve 5 yıla kadar olan ise 28 kişi (%45,2) vardır.

Tablo 13. İş Tecrübesi Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli 0-5 yıl	28	45.2	45.2	45.2
6-10 yıl	14	22.6	22.6	67.7
11-20 yıl	15	24.2	24.2	91.9
20 yıl ve üzeri	5	8.1	8.1	100.0
Total	62	100.0	100.0	

Şekil 2’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan KOBİ’lerin çalışanları arasında değerlendirilen iş tecrübesi, 0 ile 5 yıl arasında farklılık göstermektedir.

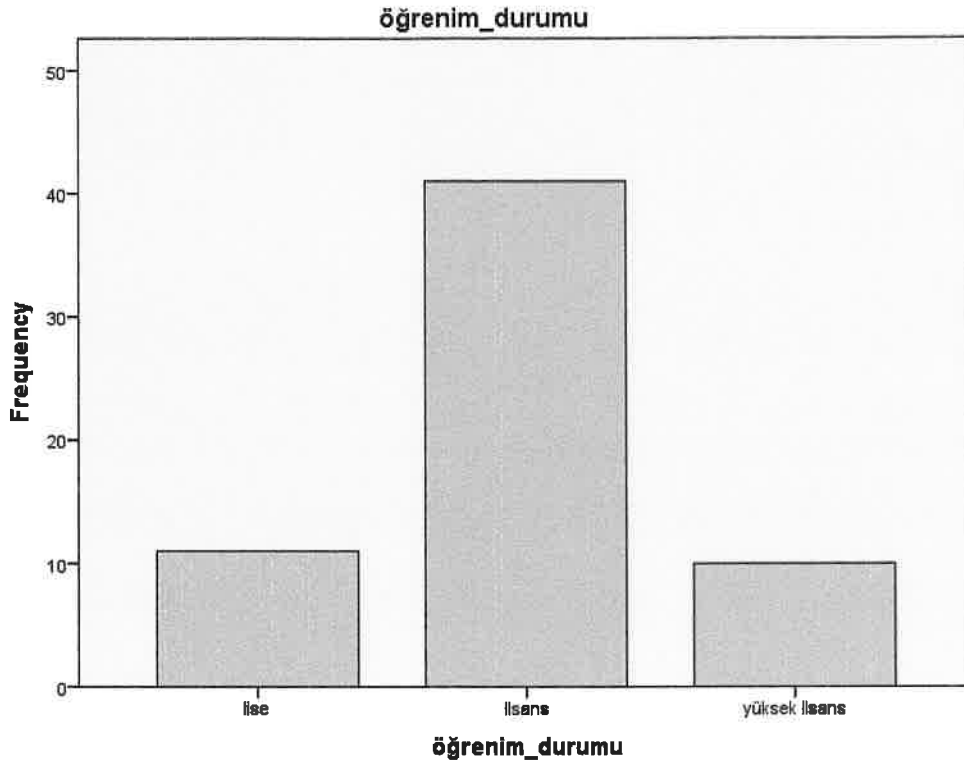
Şekil 2. İş Tecrübesi Analiz Açıklaması

Tablo 14’te KOBİ’lerin çalışanlarının öğrenim durumu incelenmektedir. Buna göre yüksek lisans yapan KOBİ çalışanlarının sayısı 10 kişi (%16,1) olarak görülür. Çalışanlar arasından lisans mezunu 41 kişi(%66,1) vardır. Lise mezunu KOBİ çalışanlarının sayısı ise 11 kişi(%17,7) olarak incelenmiştir.

Tablo 14. Öğrenim Durumu Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Lise	11	17.7	17.7	17.7
Lisans	41	66.1	66.1	83.9
Yüksek Lisans	10	16.1	16.1	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Şekil 3’de belirtildiği gibi KOBİ’lerin çalışanları arasındaki öğrenim durumu, büyük bir çoğunlukla lisans mezunu olarak sonuç vermektedir.

Şekil 3. Öğrenim Durumu Analizi Açıklaması

Tablo 15'te yapılan araştırma, ankete katılan KOBİ çalışanlarının işletmelerindeki pozisyonlarını incelemeye yöneliktir. Buna göre çalışmaya katılan kişiler arasından üst düzey yönetici olanların sayısı 5 kişi (%8,1) olmaktadır. Orta düzey yönetici olarak çalışan 20 kişi (%32,3) vardır. Firmanın ortağı olarak değerlendirilenler ise 5 kişi (%8,1) olmaktadır. Diğer çalışanlar ise değişik pozisyonlarda 32 kişi (%51,6) olarak analiz edilmektedir.

Tablo 15. Katılımcı Pozisyon Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Üst Düzey Yönetici	5	8.1	8.1	8.1
Orta Düzey Yönetici	20	32.3	32.3	40.3
Ortak	5	8.1	8.1	48.4
Diğer	32	51.6	51.6	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 16’da KOBİ’lerin işletme ve faaliyet süresi ile ilgili bilgiler verilmektedir. 10 farklı firma ve 62 kişiden oluşan bu soruya verilen cevaplara göre 0 ile 5 yıl arasındaki KOBİ’lerin sayısı 3 (%4,8) olmaktadır. 6 ile 10 yıl arasında faaliyet gösteren firmaların sayısı ise 4(%6,5) olarak görülmektedir. KOBİ’lerin 11 ile 20 yıl arasında faaliyet gösterenlerinin sayısı 18(%29) olmaktadır. 20 yıl ve daha fazla faaliyet gösteren KOBİ’lerin sayısı ise 37(%59,7) olarak analiz edilmiştir

Tablo 16. Firmanın Faaliyet Süresi Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli 0-5 yıl	3	4.8	4.8	4.8
6-10 yıl	4	6.5	6.5	11.3
11-20 yıl	18	29.0	29.0	40.3
20 yıl ve üzeri	37	59.7	59.7	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 17’den elde edilen verilere bakıldığında, KOBİ’lerin faaliyet gösterdiği sektörler görülecektir. İmalat alanında çalışan firmaların sayısı 23 (%37,1), hizmet alanında faaliyet gösterenlerin sayısı 22 (%35,5) ve ticaret alanında faaliyet gösteren firmaların sayısı ise 17(%27,4) olarak görülmektedir.

Tablo 17. Firmaların Sektör Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli İmalat	23	37.1	37.1	37.1
Hizmet	22	35.5	35.5	72.6
Ticaret	17	27.4	27.4	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 18’de KOBİ’lerin faaliyetlerine göre finansal büyüklükleri incelenmektedir. Buna göre yıllık cirosu 24 milyon TL olan 15 (%24,2), yıllık cirosu 25 milyon TL ve 124 milyon TL arasında 23 (%37,1) ve yıllık 125 milyon TL(%38,7) rakamları görülecektir.

Tablo 18. Firmaların Finansal Büyüklük Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli 0-24 milyon ciro	15	24.2	24.2	24.2
25-124 milyon ciro	23	37.1	37.1	61.3
125 milyon ve üstü ciro	24	38.7	38.7	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 19’da KOBİ’lerin firmalarında çalışan kişi sayısı araştırılmaktadır. Buna göre 1 ile 9 kişi çalıştıran firmaların sayısı 9 (%1,5), 10 ile 49 kişi çalıştıran firmaların sayısı 15 (%24,2), 50 ile 249 kişi arasında çalıştıran firmaların sayısı 16(%25,8) ve 250 kişi üzeri çalışanı olan firmaların sayısı ise 22 (%35,5) olarak görülmektedir.

Tablo 19. Firmada Çalışan Kişi Sayısı Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli 1-9 kişi	9	14.5	14.5	14.5
10-49 kişi	15	24.2	24.2	38.7
50-249 kişi	16	25.8	25.8	64.5
250 kişi ve fazlası	22	35.5	35.5	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 20’de sürdürülebilirlik anlamında profesyonel yardım alan KOBİ’lerin araştırması yapılmaktadır. Çıkan sonuçlara göre profesyonel yardım alan KOBİ’lerin sayısı 32(%51,6) ve yardım almayanların sayısı ise 30(%48,4) olarak görülmektedir.

Tablo 20. Sürdürülebilirlik Konusunda Profesyonel Yardım Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Hayır	30	48.4	48.4	48.4
Evet	32	51.6	51.6	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 21’de KOBİ’lerin sürdürülebilirlik alanında teşviklerden yararlanıp yararlanmadığı araştırılmaktadır. Ortaya çıkan sonuçlara göre KOBİ’lerin 44 tanesi (%71) teşviklerden yararlanmazken; 18 tanesi ise (%29) bu teşviklerden yararlanmaktadır.

Tablo 21. Sürdürülebilirlik İle İlgili KOBİ Teşvikinden Yararlanma Analizi

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Hayır	44	71.0	71.0	71.0
Evet	18	29.0	29.0	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Tablo 22’de firmaların sürdürülebilirlik kriterlerini karşılama oranları incelenmektedir. Buna göre firmalardan kriterleri karşılama oranı %1 ile %25 arasında olanların sayısı 1(%1,6), %26 ile %50 arasında olanların sayısı 5(%8,1), %51 ile %75 arasında olanların sayısı 34 (%54,8) ve %75 üzeri kriterleri karşılama oranı olanların sayısı ise 22 (%35,5) olarak görülmektedir.

Tablo 22. Firmaların Sürdürülebilirlik Kriterlerini Karşılama Oranı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli %1-%25	1	1.6	1.6	1.6
%26-%50	5	8.1	8.1	9.7
%51-%75	34	54.8	54.8	64.5
%76-%100	22	35.5	35.5	100.0
Toplam	62	100.0	100.0	

Faktör analizinin ilk turunda 63 bileşen incelenmiştir. Döndürme işlemi varimax yöntemi kullanılmıştır. Bileşenlerin 0,50 değerinin altında olanlar çıkarılmış ve analiz tekrarlanmıştır. Faktör analizinde her faktör analizi için uygunluğu Kaiser-Meğher-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett küresellik (sphericity) testiyle incelenebilir. Faktörleşebilirlik (factorability) için KMO' değeri %60'tan büyük olması önerilir. Tablo 23'te görüldüğü üzere yapılan analiz sonucunda hesaplanan KMO değeri %80,5'tir ve bu değer önerilen değerden yüksektir. Dolayısıyla elde edilen veriler faktör analizi için uygundur. Bartlett testi ise değişkenler arasında ilişki olup olmadığını kısmi korelasyonlar temelinde inceler. Bartlett testi sonuçları 2449,017 ve önemlilik ise 0,000 bulunmuştur. Her iki sonuçta örneklem büyüklüğünün faktör analizi yapmak için uygun olduğu göstermiştir.

Tablo 23. KMO and Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.805
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	2449.017
	df	820
	Sig.	.000

Toplam varyans analizi sonuçları Tablo 24’te sunulmuştur. Faktör sayısının belirlenmesinde çeşitli kriterler olmakla birlikte, ilk uygulanan faktör analizinde 8 bir faktörlü model oluşturulmuştur. Türetilen faktörün öz değeri 1.081’dir. Açıklanan varyans yüzdesi kriterine göre bu 4 faktörün açıkladığı kümülatif toplam varyans asal bileşenler yöntemine göre %77,727, asal-eksen yöntemine göre de %77,727’dir. Tablo 24’te görüldüğü üzere açıklanan varyans yüzdeleri sosyal bilimlerde önerilen %60’lık oranın oldukça üstündedir.

Tablo 24: Toplam Varyans Analizi

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	18.206	44.406	44.406	18.206	44.406	44.406
2	3.918	9.557	53.963	3.918	9.557	53.963
3	2.337	5.700	59.663	2.337	5.700	59.663
4	2.066	5.039	64.702	2.066	5.039	64.702
5	1.697	4.140	68.842	1.697	4.140	68.842
6	1.379	3.363	72.206	1.379	3.363	72.206
7	1.183	2.885	75.090	1.183	2.885	75.090
8	1.081	2.637	77.727	1.081	2.637	77.727
9	.872	2.127	79.854			
10	.747	1.821	81.675			
11	.698	1.703	83.378			
12	.662	1.614	84.992			
13	.626	1.527	86.518			
14	.555	1.354	87.872			
15	.503	1.227	89.099			
16	.458	1.117	90.216			
17	.423	1.033	91.249			

18	.394	.962	92.211		
19	.391	.953	93.164		
20	.338	.824	93.988		
21	.315	.768	94.756		
22	.273	.666	95.422		
23	.257	.626	96.048		
24	.212	.516	96.564		
25	.188	.457	97.021		
26	.157	.382	97.403		
27	.150	.365	97.768		
28	.131	.318	98.086		
29	.116	.282	98.369		
30	.113	.275	98.643		
31	.094	.229	98.872		
32	.089	.218	99.090		
33	.079	.192	99.282		
34	.068	.165	99.447		
35	.058	.141	99.588		
36	.046	.113	99.701		
37	.036	.089	99.790		
38	.030	.074	99.864		
39	.025	.060	99.924		
40	.021	.051	99.975		
41	.010	.025	100.000		

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Tablo 25’te yer alan bileşenlerin rotasyon matrisi sonuçlarına göre elde edilen 41 bileşene ilişkin 7 ana faktör belirlenmiştir. Çalışmaya ilişkin her faktör ve alt faktörleri Tablo 26, Tablo 27, Tablo 28, Tablo 29. Tablo 30, Tablo 31 ve Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 25. Bileşenlerin Rotasyon Matrisi

	Component							
	1	2	3	4	5	6	7	8
çalışanların_fayda_planları	.605							
başlangıç_ücretleri	.698							
dolaylı_ekonomik_etkiler					.628			
yerel_tedarikçi					.797			
geri_dönüştürülmüş_malzeme				.765				
enerji_tasarrufu				.805				
enerji_tasarruflu_ürün				.733				
geri_dönüştürülen_su_ve_atıklar				.761				
biyolojik_çeşitliliğin_korunması							.813	
sera_gazı_emisyonlarının_azaltılması							.844	
çevreci_ürünler		.704						
geri_dönüştürülmüş_ambalaj		.751						
çevre_kanununa_uyum						.520		
çevreci_nakliye		.646						
çevreci_tedarikçi		.630						
tedarik_zincirinde_çevreci_önlemler		.690						
çalışan_çeşitlendirmesi_ve_devri	.677							
çalışanların_yan_hakları	.651							
doğumdan_sonra_işe_dönme_oranı	.718							
asgari_ihbar_süreleri	.727							

iş sağlığı ve güvenliği	.535						
eğitim öğretim programları	.696						
çalışanlara fırsat eşitliği	.768						
kadın erkek eşit ücret	.707						
tedarikçinin işgücü uygulamalarının değerlendirilmesi	.663						
insan hakları	.831						
çalışan ayrımcılığının önlenmesi	.726						
sendika ve toplu sözleşme hakkı	.630						
çocuk işçiliği önleme		.698					
zorla çalıştırmanın önlenmesi		.651					
güvenlik personelinin insan hakları eğitimi	.764						
tedarikçilerin insan hakları değerlendirmesi	.831						
yerel toplum katılımı	.832						
yolsuzlukla mücadele		.831					
rekabet kurallarına uyma					.771		
tedarikçilerin toplumsal etkilerinin değerlendirilmesi	.878						
müşteri sağlığı ve güvenliği	.623						
ürün etiketleme	.626						
pazarlama yönetmeliklerine uyum	.597						
müşteri gizliliğine özen		.783					
ürünlerin tedarik ve kullanımında yönetmeliklere uyum						.571	

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Analizlerin devamında Tablo 25'i daha iyi açıklayıcı şekilde anketin sonuçlarından ortaya çıkan faktörler ve alt faktörleri değerlendirilmektedir. Bu faktörler 7 tane olup; Tablo 26, Tablo 27, Tablo 28, Tablo 29, Tablo 30, Tablo 31 ve Tablo 32'de detaylı olarak açıklanmıştır. Tablo 26'da İş gücü, toplum ve ürün sorumlulukları işlenmiştir. Tablo 27'de çevreci ürünler ve lojistik konusu ele

alınmıştır. Tablo 28’de yasa dışı uygulamaların önlenmesi faktörü incelenmiştir. Tablo 29’da enerji tasarrufu ve geri dönüşüm faktörü bulunmaktadır. Tablo 30’da dolaylı ekonomik etkiler ve yerel tedarikçi faktörü vardır. Tablo 31’de çevre koruma faaliyetleri ile alt faktörleri bulunmaktadır. Tablo 32’de ise 7. Faktör olan kanun ve yönetmeliklere uyum başlığı incelenmektedir.

Tablo 26’da analiz sonuçlarının ilk faktörü olan ‘İş Gücü, Toplum ve Ürün Sorumlulukları’ ve alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise ‘başlangıç ücretleri, çalışan çeşitlendirmesi ve devri, çalışanların fayda planları, doğumdan sonra işe dönme oranı, eğitim öğretim programları, güvenlik personelinin insan hakları eğitimi, kadın erkek eşit ücret, ürün etiketleme ve yerel toplum katılımı’ olarak görülecektir. Başlangıç ücretleri, KOBİ’lerin sürdürülebilirlik anlamındaki duruma olumlu bir etki yaratacaktır. Çalışan çeşitlendirmesi ve devrinin yüksek olması, KOBİ’lerin sürdürülebilirlik anlamında daha iyi noktalara gelmesini sağlayacaktır. Çalışanların fayda planları, sürdürülebilirlik konusunda olumlu ilerleme gösterir. Doğumdan sonra kadınların işe dönme oranının yüksek olması, KOBİ’lerin gelişmesi için çok önemli bir noktadır. Güvenlik personelinin insan hakları eğitimi de, KOBİ’lerin sürdürülebilirlik uygulamalarına olumlu etki sağlayacaktır. Kadın erkek eşit ücret performansının yüksek olması, sürdürülebilirlik anlamında KOBİ’lere doğru veriler sağlayacaktır. Ürün etiketleme ve yerel toplum katkısının yüksek olması, sürdürülebilirlik standartlarını olumlu şekilde etkileyecektir.

Tablo 26. 1. Faktör

1. Faktör İşgücü, Toplum ve Ürün Sorumlulukları	Alt Faktörler
	<p>Çalışanların Fayda Planları</p> <p>Başlangıç Ücretleri</p> <p>Çalışan Çeşitlendirmesi ve Devri</p> <p>Çalışanların Yan Hakları</p> <p>Doğumdan Sonra İşe Dönme Oranı</p> <p>Asgari İhbar Süreleri</p> <p>İş Sağlığı ve Güvenliği</p> <p>Eğitim Öğretim Programları</p> <p>Çalışanlara Fırsat Eşitliği</p> <p>Kadın Erkek Eşit Ücret</p> <p>Tedarikçinin İşgücü Uygulamalarının Değerlendirilmesi</p> <p>İnsan Hakları</p> <p>Çalışan Ayrımcılığının Önlenmesi</p> <p>Sendika ve Toplu Sözleşme Hakkı</p> <p>Güvenlik Personelinin İnsan Hakları Eğitimi</p> <p>Tedarikçilerin İnsan Hakları Değerlendirmesi</p> <p>Yerel Toplum Katılımı</p> <p>Tedarikçilerin Toplumsal Etkilerinin Değerlendirilmesi</p> <p>Müşteri Sağlığı ve Güvenliği</p> <p>Ürün Etiketleme</p> <p>Pazarlama Yönetmeliklerine Uyum</p>

Tablo 27’de analiz sonuçlarının ikinci faktörü olan ‘Çevreci Ürünler ve Lojistik’ ve alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise ‘çevreci ürünler, geri dönüştürülmüş ambalaj, çevreci nakliye, çevreci tedarikçi ve tedarik zincirinde çevreci önlemler’ olarak görülecektir. Çevreci nakliye alt faktörü, sürdürülebilirlik anlamında KOBİ’lerin daha iyi noktalara gelmesinde olumlu bir etkiye sahiptir. KOBİ’lerin çevreci tedarikçi sayısının yüksek olması, daha iyi bir noktada sürdürülebilirlik çalışmalarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Çevreci ürünler standartlarının yüksek olması, sürdürülebilirlik çalışmalarında çok iyi bir performansın ortaya çıkmasını sağlayacaktır.

Tablo 27. 2. Faktör

2.Faktör	Alt Faktörler
Çevreci Ürünler ve Lojistik	<p>Çevreci Ürünler</p> <p>Geri Dönüştürülmüş Ambalaj</p> <p>Çevreci Nakliye</p> <p>Çevreci Tedarikçi</p> <p>Tedarik Zincirinde Çevreci Önlemler</p>

Tablo 28’de analiz sonuçlarının üçüncü faktörü olan ‘Yasa Dışı Uygulamaların Önlenmesi’ ve alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise ‘yolsuzlukla mücadele, zorla çalıştırmanın önlenmesi, çocuk işçiliği önleme ve müşteri gizliliğine önem’ olarak görülecektir. Yolsuzlukla mücadele alt faktörü, KOBİ’lerin her anlamda dikkat etmesi gereken yasa dışı uygulamaların en başında gelmelidir. Kendisini ekonomik, sosyal ve çevresel anlamda doğru bir sürdürülebilirlik noktasına taşıyan KOBİ’lerin yolsuzlukla mücadelesi, performans anlamında daha iyi bir noktaya ulaşmalarına yardımcı olacaktır. Rekabet kurallarına uymak, KOBİ’ler için sürdürülebilirlik alanında daha başarılı olmalarına katkı sağlayacaktır. Zorla çalıştırmanın önlenmesi ise KOBİ’lerin daha etkin bir şekilde sürdürülebilirlik çalışmalarına yönelmesini sağlayacaktır. Çocuk işçiliğini önleme sayesinde, KOBİ’lerin sürdürülebilirlik alanında kaliteli bir performans göstermelerinin önü açılacaktır. Aksi takdirde KOBİ’lerin firma liyakat ve reklamları

başarısız olacaktır. Aynı zamanda müşteri gizliliğine verilen önem ise küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin pazardaki güvenilirliğini artırmada önemli rol oynar.

Tablo 28. 3. Faktör

3.Faktör	Alt Faktörler
Yasa Dışı Uygulamaların Önlenmesi	
	Çocuk İşçiliği Önleme Zorla Çalıştırmannın Önlenmesi Yolsuzlukla Mücadele Müşteri Gizliliğine Özen

Tablo 29. 4. Faktör

4.Faktör	Alt Faktörler
Enerji Tasarrufu ve Geri Dönüşüm	
	Geri Dönüştürülmüş Malzeme Enerji Tasarrufu Enerji Tasarruflu Ürün Geri Dönüştürülen Su ve Atıklar

Tablo 29’da analiz sonuçlarının dördüncü faktörü olan ‘Enerji Tasarrufu ve Geri Dönüşüm’ ve alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise ‘enerji tasarrufu, enerji tasarruflu ürün, geri dönüştürülmüş malzeme, geri dönüştürülen su ve atıklar’ olarak görülecektir. Enerji tasarrufu alt faktörüne bakıldığı zaman, aslında KOBİ’lerin çok önem vermesi gereken konulardan bir tanesi olduğu hemen anlaşılmaktadır. Çünkü iyi bir enerji tasarrufu idaresine sahip olan KOBİ’lerin, sürdürülebilirlik anlamında çok daha iyi ve başarılı sonuçlar aldığı görülmektedir. Enerji tasarruflu ürün yaratmak ve bunu ilgili sektör pazarına sunmak, KOBİ’lerin ekonomik sürdürülebilirlik anlamında iyi bir performans göstermesini sağlayacaktır. Bununla beraber sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik konusunda da, enerji tasarruflu

ürünün yeri önemlidir. Geri dönüşüm faktörü tek başına bu kadar önemliyken; aynı zamanda geri dönüştürme ile ilgili olan bütün alt faktörlerin de KOBİ'ler için önemi büyüktür. Geri dönüştürülmüş malzeme kullanmak, KOBİ'lerin sürdürülebilirlik anlamında daha iyi sonuçlar alması için çok önemli bir detaydır. Geri dönüştürülen su ve atıkların olması, özellikle çevresel sürdürülebilirlik anlamında gelecek nesillere doğru bir miras bırakma açısından KOBİ'ler için çok önemli bir görevdir. Bu yüzden geri dönüştürülen su ve atıkların olması, KOBİ'lerin performansının artması için önemlidir.

Tablo 30. 5. Faktör

5.Faktör Dolaylı Ekonomik Etkiler ve Yerel Tedarikçi	Alt Faktörler
	Dolaylı Ekonomik Etkiler Yerel Tedarikçi

Tablo 30'da analiz sonuçlarının beşinci faktörü olan 'Dolaylı Ekonomik Etkiler ve Yerel Tedarikçi' ile alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise 'dolaylı ekonomik etkiler ve yerel tedarikçi' olarak görülecektir. Dolaylı ekonomik etkiler, ekonomik anlamda sürdürülebilirlik çalışmalarının performansını daha verimli hale getirmiş olacaktır. Yerel tedarikçi alt faktörü, KOBİ'lerin ülke içinde ve kendi arasında başarılı bir verime ulaşmasında çok önemli bir kriterdir. Bu sayede ülke içi ekonomik değerler ve finansal göstergeler başarılı ve gerçekçi bir noktaya ulaşacaktır.

Tablo 31. 6. Faktör

6.Faktör	Alt Faktörler
Çevre Koruma Faaliyetleri	Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Sera Gazı Emisyonlarının Azaltılması

Tablo 31’de analiz sonuçlarının altıncı faktörü olan ‘Çevre Koruma Faaliyetleri’ ve alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise ‘biyolojik çeşitliliğin korunması ve sera gazı emisyonlarının azaltılması’ olarak görülecektir. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sera gazının azaltılması, çevre koruma faaliyetlerinde sürdürülebilirlik uygulamalarını daha başarılı bir noktaya taşıyacaktır. Daha çok bilinçlenen toplumla beraber çevreye daha çok verilen önem nedeniyle bu işletmelerin doğaya ve bununla bir olarak insanlara uzun vadede sağlayacağı temiz bir dünya KOBİ’ler için önem taşımaktadır.

Tablo 32. 7. Faktör

7.Faktör	Alt Faktörler
Kanun ve Yönetmeliklere Uyum	Çevre Kanununa Uyum Rekabet Kurallarına Uyma Ürünlerin Tedarik ve Kullanımında Yönetmeliklere Uyum

Tablo 32’de analiz sonuçlarının yedinci ve son faktörü olan ‘Kanun ve Yönetmeliklere Uyum’ ile alt faktörleri bulunmaktadır. Alt faktörler ise ‘çevre

kanununa uyum, ürünlerin tedarik ve kullanımında yönetmeliklere uyum ve rekabet kurallarına uyma' olarak görülecektir. Çevre kanunlarına uyum ve bunlara dikkat etmek, KOBİ'lerin sürdürülebilirlik alanına verim kazandırır. Çünkü artık küreselleşen dünyada KOBİ'ler ve çevresel olarak uymak zorunda oldukları yasal zorunluluk ve prosedürler daha bağlayıcı ve zorunludur. Ürünlerin tedarik ve kullanımında yönetmeliklere uyum KOBİ'lerin sürdürülebilirlik alanında başarılı noktalara ulaşmalarını sağlayacaktır. Rekabet kurallarına uyma ise küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin pazarda daha güvenilir bir yer edinmelerini sağlayarak hizmet sunduğu kurum ve kuruluşlar tarafından daha çok takdir edilmesine olanak tanır.

SONUÇ

Ekonomi, iktisadın temel kavramlarına bağlı kalarak içerisinde birçok farklı unsur barındırmaktadır. Bundan dolayı da sürekli olarak ekonomi içerisindeki faktörlere özel çalışmalar uygulanmakta ve bu sayede aktörlerin kendilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Ülkemiz ekonomik sisteminde bulunan küçük ve orta ölçekli işletmeler, her zaman ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. Bununla beraber ortak bir kavram olarak kullanılan KOBİ, literatürde her zaman gelişime açık bir olgu olarak karşılık bulmuştur.

KOBİ'ler her zaman ürün ve çıktı ilişkisi içerisinde olmuş ve bu anlamda ilerlemesine devam etmiştir. Bunun için de teknolojinin ve finansal gelişmelerin hızla ilerleme sağladığı günümüzde, KOBİ'lerin kendilerini yenilemesi önemli bir fırsattır. Burada önemli olan husus ise günümüzde yapılan çalışmaların, gelecekteki değerlere uygun olacak şekilde ortaya çıkması olacaktır. Çünkü gelecekte alınarak günümüzde kullanılan kaynaklar, aslında gelecekteki nesiller için de çok büyük bir sorun arz etmeye başlayacaktır.

Gelecekteki nesillere çok daha iyi bir süreç bırakmak isteyen KOBİ'lerin en çok üzerine düştüğü kavramların başında ise sürdürülebilirlik gelmektedir. Çünkü sürdürülebilirlik KOBİ'ler için sadece ekonomik açıdan bir kalkınma değil; aynı zamanda sosyal ve çevresel bir gelişme sürecini de içermektedir. Çevresel faktörlerin sadece bugün düşünülerek işlenmesi ve üretimde bir araç olarak kullanılması, sürdürülebilirlik kavramı açısından uzun vadeli bir getiri kazandırmaz. Bunun için de KOBİ'ler, üretim ve çıktı aşamalarında her zaman sürdürülebilirlik kavramını esas alarak belirli çalışmalar içerisinde olmalıdır. Hedefe ulaşmak için kullanılacak olan amaç, kesinlikle sürdürülebilirlik kavramı etrafında bulunan faktörler bazında yaratılmalıdır. Ekolojik dengeyi bozarak yapılacak olan çalışmalar, her zaman amacından çıkacak ve toplumun ihtiyaç duyduğu çevresel düzene negatif etkide bulunacaktır. KOBİ'ler de bu yüzden hangi sektörde olurlarsa olsunlar, her zaman sürdürülebilirlik kavramı içerisinde bulunan özellikle sosyal ve ekolojik faktörlere dikkat etmek zorundadır. Kar alanına odaklı şekilde ilerlemeye alışan KOBİ'ler, aslında toplumsal çıkarlara dikkat etmedikleri için belirli bir süre sonra faaliyetlerinde başarısızlıklarla karşılaşacaktır.

Sürdürülebilirlik konusunda oluşturulacak ortak bilinç, yatırımcıların ve ortakların da yüksek bir sorumluluğa sahip olmasında büyük katkı sağlayacaktır. Çünkü sürdürülebilirlik olmak, günümüz dünyasında uzun vadeli başarı kaynağı olarak görülmektedir. Bulunduğu alanın çevresel ve sosyal faktörlerinden bağımsız şekilde çalışmalarını yürüten KOBİ'ler, aslında her zaman başarısız olmaya mahkum kalacaklardır. Olumsuzlukların önce ülkeye sonra da dünyaya sıçramasını engellemek adına, sürdürülebilirlik konusunda KOBİ'ler gerekli çalışmaları yapmalı ve ortaya çıkacak olan zararları engellemek için yeterli sayıda tedbiri almalıdır.

KOBİ'lerin en çok dikkat etmesi gerektiği konulardan bir tanesi de, işletmelerin kurulduğu andan itibaren oluşturdukları finansal ve mali durumdur. Çünkü ekonomik anlamda sürdürülebilirlik kavramına dikkat etmeyen işletmeler, uzun vadede başarıya ulaşmak yerine; ticari hayatlarında çok büyük bir zarara uğrayacaklardır. Tabi ki doğru ve gerçekçi materyaller üzerine kurulan ekonomik altyapı, sürdürülebilirlik konusu da başarı ile yerine getirilince harika bir sonucun elde edilmesini sağlayacaktır. İşletmeler bu yüzden finansal faaliyetlerine her zaman dikkat etmeli, yönetim potansiyellerini en verimli şekilde çalıştırmalı ve ekonomik değerlerin yanında sosyal ve çevresel faktörleri de birbiriyle ilişkili şekilde değerlendirmelidir. Ancak bu şekilde bir KOBİ, istediği oranda başarılı olacak ve uzun vadeli sürdürülebilir olarak ekonomideki rolünü yerine getirecektir.

Bu çalışmanın amacı, İzmir ilinde bulunan KOBİ'ler arasında sürdürülebilirlik konusunu incelemek ve KOBİ'lerin bu konuya verdiği önemi öğrenmektir. Özellikle anket yoluyla yapılan faktör ve regresyon analizleri de, sürdürülebilirlik anlamında KOBİ'lerin değerlendirilmesi için çok doğru verilerin tespit edilmesini sağlamıştır. Doğru bir analiz yapıldığı zaman çıkan sonuçlara bakılınca, İzmir ilinde bulunan KOBİ'lerin sürdürülebilirlik anlamında daha iyi sonuçlara ulaşması için teşviklerden daha çok yararlanması ve daha fazla sayıda profesyonel destek almaları gerektiği anlaşılmaktadır. Özellikle sürdürülebilirlik anlamında doğru bir analiz sonucu ile birlikte KOBİ'lerin gelişmesi için ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin her zaman tek bir çatı altında toplanması önemlidir.

KOBİ'lerin kendilerine ekonomik platformlarda yer bulması ve finansal anlamda belki de kendilerini büyük ölçekli bir işletmeye dönüştürebilmelerinin anahtar rolü, sürdürülebilirlik kavramında gizlidir. Çünkü sürdürülebilirlik çalışmalarına doğru bir yer veren KOBİ'ler, günümüzde her zaman daha iyi yerlere

gelecek ve finansal açıdan çok güçlü bir konuma ulaşacaktır. KOBİ'lerin ekonomiye katkılarının artırılması için de, karşılaştıkları zorlukların aşılması önemlidir. En çok karşılaşılan finansal problemler, sürdürülebilirlik açısından kendisini geliştiren firmaların ortak veya yatırımcı bulması yoluyla son bulacaktır. Organizasyon ve yönetim yapısında bulunan zorluklar da, yine ekonomik sürdürülebilirlik kavramı altında bulunan profesyonelleşme çözümü ile son bulacaktır. Üretim ve pazarlama alanındaki zorlukların çözümü de, sosyal ve çevresel faktörlerin iyi bir analizi ve değerlendirilmesinden sonra ortadan kalkmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Akgemci, T., KOBİ'lerin Temel Sorunları ve Sağlanan Destekler, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı KOSGEB Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı. Haziran 2001.

Anand, S., ve Sen A. K., (1996). Sustainable Human Development: Concepts and Priorities. United Nations Development Programme, Office of Development Studies Discussion Paper Series.

Aykaç M., Küreselleşme Sürecinde Rekabet Gücünün Arttırılması ve Türkiye'de KOBİ'ler, İstanbul, İTO Yayınları, 2007.

Backhouse, R., (1991). A History of Modern Economic Analysis. Basil Blackwell, Oxford, UK.

Bayülken, Y., KOBİ'ler, Oda Raporu, Aralık 2005, Ankara.

Bayülken, Y., Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri (KOBİ'ler). Yayın No:MMO/677, Ekim 2017, s.6.

Bellek, M., Stratejik Yönetimde KOBİ'lerin Sürdürülebilir Rekabet Üstünlüğü Sağlamasında E-Ticaret Uygulamaları ve Kayseri Organize Sanayi Bölgesinde Faaliyet Gösteren İşletmeler Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi. Çorum 2016.

Bilen, A., Solmaz, H., Kobi'lerin Karşılaştıkları Yapısal Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Diyarbakır Örneği). Dicle Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. C:4 S:7 Güz 2014 (60-79).

Bilici N., Kolçak M. Kobi'lere Sağlanan Finansal Desteklerin Üretim ve İstihdama Katkıları: Erzurum Alt Bölgesinde (Erzurum-Erzincan-Bayburt) Bir Uygulama, 2013.

Cline, W., (1992). The Economics of Global Warming. Institute for International Economics, Washington, D.C.

Çakıcı, A., Mersin'de Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Sorunları ve Beklentileri, Mersin Üniversitesi Yayınları No:9, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayın No:1, Mersin 2002.

Çelik, A., ve Akgemci, T., Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler, Nobel Yayın Dağıtım, Konya, 1998, s.73-74.

Daly, H. E., (1994). Operationalizing Sustainable Development by Investing in Natural Capital. Investing in Natural Capital: The Ecological Economics Approach to Sustainability. (Eds. AnnMari Jansson et al.). Island Press, Washington, D.C.

Durman, M., ve Önder, H., Ekonominin Minik Devi KOBİ'ler ve KOSGEB Teşvikleri, Alfa Aktüel Yayınları,1.Basım, 2007.

Durning, A., (1992). How Much is Enough? The Consumer Society and the Future of Earth. Worldwatch Environmental Alert Series. (Ed. Linda Starke). W.W.Norton, New York and London.

Ekergil, V., ve Göde, M.Ö., Küresel Raporlama Girişimi Standartlarına Göre Seçilen Otellerin Sürdürülebilirlik Raporlarının Analizi ve Değerlendirilmesi, Anadolu Üniversitesi, 2017.

Eminoğlu, O., KOBİ'lerin İhracatta Karşılaştığı Sorunlar ve Devlet Destekleri Üzerine Ankara Sincan Organize Sanayi Bölgesinde Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi. Ankara 2013.

Ergöz, E., Geleneksel ve Günümüz Konutunda Sürdürülebilirlik ve Yaşam Alışkanlıkları, Özyeğin Üniversitesi, 2017.

Ersöz, Y., Girişimciliğin ve KOBİ'lerin Ekonomik ve Sosyal Sistem İçerisindeki Yeri ve İşsizliği Önlemedeki Rolü, *Girişimcilik Dergisi*, Çanakkale Üniversitesi İİBF Yayınları, Yıl: 1 Sayı: 2, 45. S.

Holmberg, J., ve Sandbrook, R., (1992). Sustainable Development: What Is to Be Done? Making Development Sustainable: Redefining Institutions, Policy, and Economics. (Ed. J. Holmberg). International Institute for Environment and Development, p. 19-38, Island Press, Washington, D. C.

Karalar, R., ve Kiracı, H., (2011), "Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:30.

Karayılmazlar, S., vd, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tarihsel Gelişimi ve Tanımlama Kriterleri, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, Cilt 2,Sayı 1,Haziran 2007, s.152-153.

Küçükçolak, R. A., KOBİ'lerin Finansman Sorununun Sermaye Piyasası Yoluyla Çözümü, İstanbul, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 1998.

Norgaard, R. B., (1994). Development Betrayed: The End of Progress and a Coevolutionary Revisioning of the Future.p.2, Routledge, New York and London.

Önder, H., Ekonominin Minik Devi KOBİ'ler ve KOSGEB Teşvikleri, Alfa Akademi, Ocak 2007.

Özdemir, S., İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi, İstanbul, İTO Yayınları, 2006.

Özdemir, S., vd, (2011). Küçük Girişimciliğin Artan Önemi ve KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 0 (53), 173-230.

Platt-McGinn, A., (1998). Rocking the Boat: Conserving Fisheries and Protecting Jobs. Worldwatch Institute, Washington D.C.

Resmi Gazete, "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelik", 2018.

Sarıkaya, M., ve Kara, Z. F., (2007), "Sürdürülebilir Kalkınmada İşletmenin Rolü: Kurumsal Vatandaşlık", *Yönetim ve Ekonomi*, Yıl:2007, Cilt:14 Sayı:2, 221-233.

Sarıoğlu H. İ. , İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ'lerin Desteklenmesi, İstanbul, İTO Yayınları, 2006.

Tekin, N., KOBİ Bankacılığı Hizmetlerinin KOBİ'lerin İhtiyaçlarına Cevap Verebilme Durumu Yüksek Lisans Bitirme Tezi. İstanbul, Haziran 2010.

Tilt, C. A., (2009), "Corporate Responsibility, Accounting and Accounts", Idowu, Samuel O., Filho, Walter L. (Eds.), *Professionals' Perspectives of Corporate Social Responsibility*, Springer- Verlag Berlin Heidelberg, 11-32.

Toman, M. A. (1992). The Difficulty in Defining Sustainability, *Resources*, 106, 3- 6
TÜİK, İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları, 2013.

Türkiye İstatik Kurumu, Küçük ve Orta Büyüklükteki Girişim İstatikleri, 2015.

Yangil, M. F., Kurumsal Sürdürülebilirlik Kapsamında Sürdürülebilirlik Raporlarına Yönelik İçerik Analizi: Türkiye'nin En Büyük 100 Sanayi İşletmesi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2015.

Yörük, N., ve Ban, Ü., KOBİ'lerin Finansman Sorunları ve Finansman Sorunlarının Kaynaklarının Belirlenmesine Yönelik Uygulama, Gazi Kitabevi, Kalkan Matbaacılık, Ankara, Nisan 2003.

Ek 1

1) Cinsiyetiniz nedir?

Kadın

Erkek

2) Öğrenim durumunuz nedir?

Lise

Lisans

Yüksek lisans

3) Çalışma hayatındaki toplam iş tecrübeniz nedir?

0-5 Yıl

6-10 Yıl

11-20 Yıl

20 Yıl ve Üzeri

4) Firmadaki pozisyonunuz nedir?

Üst Düzey Yönetici

Orta Düzey Yönetici

Ortak

Diğer

5) Firmanızın faaliyet gösterdiği şehir hangisidir?

6) Firmanız piyasada kaç senedir faaliyet göstermektedir?

- 0-5 Yıl
 6-10 Yıl
 11-20 Yıl
 20 Yıl ve Üzeri

7) Şirketinizin faaliyet gösterdiği sektör hangisidir?

- İmalat Hizmet Ticaret

8) Firmanızın ekonomik büyüklük aralığı aşağıdakilerden hangisidir?

- Yıllık 3 milyon TL = Mikro İşletme
 Yıllık 25 milyon TL = Küçük İşletme
 Yıllık 125 milyon TL = Orta Büyüklükteki İşletme

9) Firmanızda çalıştırdığınız kişi sayısı kaçtır?

- 1-9 kişi = Mikro İşletme
 10- 49 kişi = Küçük İşletme
 50- 249 kişi = Orta Büyüklükte İşletme
 250 kişi ve fazlası = Büyük İşletme

10) Firmanızın sürdürülebilirlik konusunda herhangi bir çalışması veya profesyonel yardım alma durumu olmuş mudur? Cevabınız 'Evet' ise hangi alanda yardım aldığınızı lütfen belirtiniz.

- Hayır Evet Ekonomik Sosyal Çevresel

11) Firmanız mal ve hizmet üretiminin devamını sağlamak adına sürdürülebilirlik ile ilgili KOBİ teşvik sisteminden yararlandı mı?

Evet Hayır

12) Firmanızın sürdürülebilirlik faaliyetlerinin yukarıdaki kriterleri karşılama oranının hangi aralıkta olduğunu düşünüyorsunuz?

%1-%25 %26-%50 %51-%75 %76-%100

13) Aşağıda yer alan sürdürülebilirlik faaliyetlerinin firmanız açısından önem ve başarı derecesini değerlendiriniz.

EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

	Hiç önemi yok				Çok önemli
	1	2	3	4	5
Finansal performans					
İklim değişikliğinin kuruluşun faaliyetine finansal etkileri ve iklim değişikliği kaynaklı diğer risk ve fırsatlar					
Çalışanlar için finansal fayda planları					
Devletten alınan mali yardım					
Başlangıç seviyesi ücretlerinin yerel asgari ücrete göre oranı					
Üst yönetimin yerel toplumdaki istihdam edilme oranı					
Şirketin desteklediği altyapı yatırımlarının ve desteklenen hizmetlerin gelişimi ve etkisi					

Şirketin çevresine sağladığı dolaylı ekonomik etkiler					
Yerel tedarikçilere yapılan harcamaların artırılması					

ÇEVRESEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

	Hiç önemi yok				Çok önemli
	1	2	3	4	5
Girdi olarak kullanılan geri dönüştürülmüş malzemeler					
Enerji tüketiminin azaltılması					
Ürün ve hizmetlerin enerji ihtiyaçlarında azaltımlar					
Geri dönüştürülen ve yeniden kullanılan su ve atıklar					
Koruma altındaki bölgelerde biyolojik çeşitliliğin korunması					
Sera gazı (ghg) emisyonlarının azaltılması					
Ürün ve hizmetlerin çevresel etkilerinin hafifletilme boyutu					
Geri toplanan ve satılmış ürünlerin ve ambalaj malzemelerinin kategoriye göre yüzdelerinin artırılması					
Çevre kanunu ve düzenlemelerine uyum					
Ürünlerin ve kuruluşun faaliyetlerine ilişkin diğer mal ve malzemelerin nakliyesinin ve					

kuruluşun işgücü üyelerinin taşınmasının belirgin çevresel etkilerinin azaltılması					
Çevre koruma, harcama ve yatırımları					
Çevresel kriterlerin kullanılmasıyla mevcut ve yeni tedarikçilerin taranması					
Tedarik zincirindeki belirli ölçekte mevcut ve olası olumsuz çevresel etkiler ve alınan önlemler					

SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

	Hiç önemi yok				Çok önemli
	1	2	3	4	5
Yaş grubu, cinsiyet ve bölgeye göre işe yeni alınan çalışanların çeşitlendirilmesi ve çalışan devrinin azaltılması					
Çalışanlara sağlanan yan hakların artırılması					
Cinsiyete göre doğum izninden sonra işe dönme ve işte kalma oranlarının artırılması					
Faaliyet değişiklikleriyle ilgili asgari ihbar sürelerine uyulması					
İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili gereken tedbirlerin alınması					
Çalışanlara yönelik eğitim ve öğretim programlarının artırılması					
Çeşitlilik ve fırsat eşitliğinin sağlanması					
Kadın ve erkekler için eşit ücret uygulaması					

Tedarikçinin işgücü uygulamaları bakımından değerlendirilmesi					
İnsan Hakları maddeleri içeren sözleşmelere yatırım ve İnsan Hakları ile ilgili çalışan eğitimleri					
Çalışanlar arasında ayrımcılığın önlenmesi					
Çalışanların sendika ve toplu sözleşme hakkı					
Çocuk işçiliğinin etkili bir biçimde ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak için alınan tedbirler					
Zorla veya cebren çalıştırmanın ortadan kaldırılmasına katkı sağlama yönünde alınan önlemler					
Kuruluşun faaliyetlerle ilgili İnsan Hakları politikaları veya prosedürleri konusunda eğitim görmüş güvenlik personelinin artırılması					
Yeni ve mevcut tedarikçilerin İnsan Hakları bakımından değerlendirilmesi					
Yerel toplum katılımı, etki değerlendirmeleri ve gelişim programlarının uygulanması					
Yolsuzlukla mücadele politika ve prosedürleri ile ilgili iletişim ve eğitim verilmesi					
Rekabete aykırı davranışların önlenmesi					
Yeni ve mevcut tedarikçilerin toplum üzerindeki etkiler bakımından değerlendirilmesi					
Müşteri sağlık ve güvenliği etkilerini					

iyileştirmeye yönelik ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi					
Ürün ve hizmet bilgileri ve etiketlemeyle ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum					
Müşteri memnuniyetini ölçen araştırmaların düzenli aralıklarla yapılması					
Yasaklı veya tartışmalı ürünlerin satışının yapılmaması					
Reklam, tanıtım ve sponsorluk da dahil olmak üzere pazarlama iletişimiyle ilgili yönetmeliklere ve gönüllü kurallara uyum					
Müşteri gizliliğine ve müşteri verilerine yönelik özen gösterilmesi					
Ürün ve hizmetlerin tedarigi ve kullanımı ile ilgili kanun ve yönetmeliklere uyum					